

Kiintymyssuhde lapsen ja omaohjaajan välillä lastensuojelulaitoksessa

Tiia Lehtonen

Opinnäytetyö
Kesäkuu 2021
Terveys- ja hyvinvointialat
Sosionomi (AMK)

Tekijä(t) Lehtonen, Tiia	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Kesäkuu 2021
	Sivumäärä 42	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Kiintymyssuhde lapsen ja omaohjaajan välillä lastensuojelulaitoksessa		
Tutkinto-ohjelma Sosionomi (AMK)		
Työn ohjaaja(t) Nybacka, Merja & Rantanen, Riikka		
Toimeksiantaja(t)		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää erään lastensuojeluyksikön työntekijöiden näkemystä kiintymyssuhteen muodostamiseen lastensuojelulaitokseen sijoitetun lapsen kanssa. Tavoitteena oli tarkastella kiintymyssuhteen muodostamiseen vaikuttavia tekijöitä, mitä haasteita kiintymyssuhteen muodostamisessa on sekä selvittää, mitkä tekijät tukevat kiintymyssuhdetta sijoitetun lapsen kanssa. Tutkimus suoritettiin laadullisena tutkimuksena, jossa aineistonkeruumenetelmänä käytettiin kyselyä. Kyselyyn vastasi kuusi lastensuojelulaitoksen työntekijää sekä yksikönjohtaja. Tutkimuksen analyysimenetelmänä käytettiin teemoittelua. Teemoittelu tehtiin tutkimuskysymysten mukaan.</p> <p>Tutkimuksesta ilmeni, että kiintymyssuhteen muodostaminen vie aikaa. Kiintymyssuhteen muodostaminen alkaa lapsen ja omaohjaajan ensitapaamisesta. Lapsen taustojen tuntemisesta on hyötyä kiintymyssuhteen muodostamisen kannalta. Luottamuksen rakentamiseksi omaohjaajan on oltava aidosti kiinnostunut lapsesta, annettava lapselle paljon aikaa sekä kuunneltava tätä. Omaohjaajan tehtävänä on olla lapselle hoivaaja ja rajojen asettaja. Omaohjaajan käytös tulee olla johdonmukaista ja lapsen ennakoitavissa.</p> <p>Haasteena kiintymyssuhteen muodostamisessa lapsen kanssa on lapsen aikaisemmat hylkäämisen kokemukset, turvallisen kiintymyksen kohteen puuttuminen sekä niiden aiheuttama luottamuspuula. Kiintymyssuhteen haasteina ovat myös riittävän ajan järjestäminen, omaohjaajan tuntemat tunteet lasta kohtaan sekä henkilökemioiden epäsopevuus. Lapsen biologiset vanhemmat voivat joko edistää tai estää omaohjaajan ja lapsen välisen kiintymyssuhteen muodostamista.</p> <p>Kiintymyssuhdetta tukee omaohjaajan lapselle tarjoama hoiva, rutiinit sekä arjen vuorovaikutus.</p>		
<p>Avainsanat (asiasanat)</p> <p>lastensuojelu, sijaishuolto, lastensuojelulaitos, omaohjaaja, kiintymyssuhde, kiintymyssuhdehäiriö, vuorovaikutus, vuorovaikutteinen kehityspsykoterapia</p>		
Muut tiedot (Salassa pidettävät liitteet)		

Author(s) Lehtonen, Tiia	Type of publication Bachelor's thesis	Date June 2021 Language of publication: Finnish
	Number of pages 42	Permission for web publication: x
Title of publication Attachment between a child and a named nurse in a child welfare institution		
Degree programme Social Services		
Supervisor(s) Nybacka, Merja & Rantanen, Riikka		
Assigned by		
Abstract <p>The purpose of the study was to find out the views of a certain child welfare institutions employees on how to form attachment relation with a child in placement. The goal was to review the factors that affect forming attachment relation, what are the challenges and the supporting factors. The study was conducted as a qualitative study. The data was collected by using a survey. There were six employees and the child welfare institutions unit manager who responded to the survey. The method of analysis of the study was thematic analysis. The studys research questions were used when generating themes.</p> <p>The study showed that it takes time to form an attachment relation with a child in placement. The formation of attachment relation begins with the first meeting between the child and the named nurse. Knowing the background of the child is useful in terms of building attachment relation. To build trust, the named nurse must be genuinely interested in the child, give the child plenty of time, and listen to him/her. The role of the named nurse is to be the caregiver and boundary setter for the child. The behavior of the named nurse should be consistent and predictable for the child.</p> <p>The challenges in forming an attachment relation with a child in placement is the child's previous experiences of rejection, the lack of a secure object of attachment and lack of trust. Challenges also include arranging enough time with the child, the named nurses' feelings towards the child, and the unsuitability of personal chemistry. The child's biological parents can either promote or prevent the formation of the attachment relation between the named nurse and the child.</p> <p>The attachment relation is supported by the care, routines and everyday interaction provided by the named nurse to the child.</p>		
Keywords/tags (subjects) child protection, foster care, child welfare institution, named nurse, attachment (relations), attachment disorder, interaction, dyadic developmental psychotherapy (DDP)		
Miscellaneous (Confidential information)		

Sisältö

1	Johdanto.....	3
2	Lastensuojelu.....	4
2.1	Sijaishuolto	5
2.2	Lastensuojelulaitos	8
2.3	Omaohjaaja	9
3	Vuorovaikutus	12
3.1	Vuorovaikutteinen kehityspsykoterapia ja sen käyttö lastensuojelulaitoksessa	15
4	Kiintymyssuhde	17
4.1	Kiintymyssuhdemallit	18
4.2	Kiintymyssuhdehäiriöt.....	19
4.2.1	Organisoitumaton kiintymyssuhde	20
4.2.2	Reaktiivinen kiintymyssuhdehäiriö (RAD) ja estoton kiintymyssuhdehäiriö	21
4.2.3	Kiintymyssuhteen ja sen menettämisen fobiat.....	22
4.3	Kiintymyssuhde lastensuojelulaitoksessa	22
5	Tarkoitus ja tavoite	23
6	Toteutus	24
6.1	Tutkimusmenetelmä	24
6.2	Aineiston käsittely ja analysointi.....	25
7	Tulokset.....	27
7.1	Kiintymyssuhteen muodostaminen sijoitetun lapsen kanssa	27
7.2	Kiintymyssuhteen muodostamisen haasteet	29
7.3	Kiintymyssuhdetta tukevat asiat	30
8	Pohdinta.....	32
8.1	Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset	32
8.2	Eettisyys ja luotettavuus	35

	2
8.3 Tulosten hyödynnettävyys ja jatkotutkimusaiheet	37
Lähteet	38
Liitteet	41
Liite 1. Tutkimusilmoitus.....	41
Liite 2. Suostumuslomake	42
Kuviot	
Kuvio 1. Vuorovaikutuksen tasot (Mönkkönen 2018, 123-134).....	15
Taulukot	
Taulukko 1. Vuorovaikutteisen kehityspsykoterapian osatekijät (Becker-Weidman 2013, 30-47)	16
Taulukko 2. Kiintymyssuhdetta tukevien asioiden teemoittelua	26

1 Johdanto

Vuonna 2019 huostassa olleita lapsia on ollut 11 178, joista 4 522 on ollut kiireellisesti sijoitettuja (Lastensuojelun tilastoa n.d). Lastensuojelu ja siihen liittyvät aiheet ovat aina ajankohtaisia. Tänä päivänä lastensuojelu, ja erityisesti sijaishuolto on ollut otsikoissa esimerkiksi Vallilan ja Koskelan henkirikoksien yhteydessä. Uutisoinnissa on keskitytty paljon lastensuojelun resursseihin ja luvatta laitoksista poistuneiden etsimiseen, mutta myös aikuisen puuttuminen, tai pikemminkin puuttumattomuus lapsen pahaan oloon on ollut huolen aiheena. (de Fresnes & Eskonen 2021; Kirsi 2020.) Myös sijoitettujen lasten negatiivisista kokemuksista laitosten työntekijöistä saa lukea aika ajoin (Nieminen & Kröger 2021). Omaohjaajamenetelmä on käytössä useissa lastensuojeluyksiköissä (Lastenkoti, nuorisokoti n.d). Tämän vuoksi on tärkeää, että omaohjaajien näkökulmaa ja omaohjaajuutta tarkastellaan ja tutkitaan sen toimivuuden varmistamiseksi, sekä kehittämiseksi.

Tämän opinnäytetyön aihe on kiintymyssuhde lapsen ja omaohjaajan välillä lastensuojelulaitoksessa. Lastensuojelulaki (417/2007) 6 § määrittelee alle 18-vuotiaan lapseksi ja tässä opinnäytetyössä käytetään samaa määritelmää. Opinnäytetyön toimeksiantajana on yksityinen isohko lastensuojelualan toimija Suomessa. Opinnäytetyön aiheen valinta ja rajaus on tehty henkilökohtaisen kiinnostuksen ja toimeksiantajan erään lastensuojelulaitoksen asiantuntijuuden perusteella. Kyseisen yksikön toiminnan lähtökohtana on toimiva kriisi- ja traumapohjaiseen ajattelumalliin perustuva omaohjaajuus.

Opinnäytetyö on luonteeltaan laadullinen tutkimus, jonka tarkoituksena on selvittää erään lastensuojeluyksikön työntekijöiden näkemyksiä kiintymyssuhteen muodostamiseen lastensuojelulaitokseen sijoitetun lapsen kanssa. Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella kiintymyssuhteen muodostamiseen vaikuttavia tekijöitä, mitä haasteita kiintymyssuhteen muodostamisessa on sekä selvittää, mitkä tekijät tukevat kiintymyssuhdetta sijoitetun lapsen kanssa. Tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä on kysely ja analyysimenetelmänä on teemoittelu.

Opinnäytetyön tietoperusta muodostuu lastensuojelusta, sijaishuollosta, lastensuojelulaitoksesta, omaohjaajuudesta, kriisi- ja traumapohjaisesta ajattelumallista, vuorovaikutuksesta, kiintymyssuhteesta ja kiintymyssuhdehäiriöistä. Tiedonhaku opinnäytetyön lähdekirjallisuutta varten tehtiin purkamalla aiheen kannalta olennaiset teemat käsitteiksi, asiasanoiksi, käyttämällä apuna suomalaista sanasto- ja ontologiapalvelu Fintoa. Asiasanoja on tämän jälkeen käytetty hakusanoina eri tietokannoissa, kuten Finna, CINAHL ja ProQuest. Keskeisimpiä hakusanoja olivat lastensuojelu AND sijaishuolto, lastensuojelu AND omaohjaaja, kiintymyssuhde AND kiintymyssuhdehäiriöt, vuorovaikutus AND kiintymyssuhdehäiriöt, "foster care" AND "named nurse", "foster care" AND "attachment", "foster care" AND "attachment" AND "DDP" sekä "foster care" AND "attachment" AND "interaction".

2 Lastensuojelu

Kaksi keskeistä periaatetta kuvaamaan lapsen asemaa yhteiskunnassa ovat yksilölliset oikeudet syntymästä lähtien ja etusija erityiseen suojeluun (Saastamoinen 2018, 7). Ihmisoikeudet ja perusoikeudet kuuluvat niin lapsille kuin aikuisille. Lapsen oikeuksien lähtökohtana on ihmisten oikeudellinen yhdenvertaisuus. Suomen perustuslaki katsoo, että lapset ovat yhdenvertaisia aikuisten kanssa ja perustuslaissa turvattujen oikeuksien lisäksi on olemassa säännöksiä lapsille kuuluvista erityisistä perusoikeuksista. Lapsi katsotaan vajaavaltaiseksi ja aikuista heikommassa asemassa olevaksi ja siten tarvitsevan erityistä suojelua ja huolenpitoa. (Mts. 21.)

Lastensuojelun ja lastensuojelulain (417/2007) tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön ja kehitykseen. Vastuu lapsen hyvinvoinnista on ensisijaisesti lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla, mutta viranomaisten tehtävänä on tukea heitä kasvatustehtävässä ja tarjota tarvittavaa apua, palveluja ja tukitoimia riittävän ajoissa sekä myös ohjattava heidät tarvittaessa lastensuojelun piiriin. (1 §-2 §.) Lastensuojelun perustehtäviin kuuluu olennaisesti varsinaisen suojelutehtävän lisäksi myös lasten hyvinvoinnin edistäminen yhteiskunnallisella tasolla. Esimerkiksi lastenneuvoloilla, varhaiskasvatuksella ja koululla sekä palveluiden kehittämällä on vaikutusta lapsen kehitykseen. (Lastensuojelun käsikirja 2021.) Tarpeiden mukainen

lastensuojelun järjestäminen ja kehittäminen on kuntien vastuulla. Järjestävä toimielin on sosiaalihuolto, joka tekee tarvittaessa yhteistyötä muiden viranomaisten ja palveluja järjestävien toimijoiden kanssa. (L 417/2007, 11 §.)

Lastensuojelun palvelut ja tukitoimet eroavat kahdella tapaa lasta ja perhettä tukevista sosiaalihuollon yleisistä palveluista ja muista ehkäisevistä peruspalveluista. Lastensuojelun palvelut ja tukitoimet edellyttävät perheen omaa tai viranomaisten aktiivisuutta, sekä lastensuojelu sisältää vallankäyttöä tai ainakin mahdollisuuden siihen. Muista lapsen suojelusta vastuussa olevista viranomaisista poiketen lastensuojelun viranhaltijoilla on velvollisuus puuttua lapsen tilanteeseen lain sallimissa rajoissa, vastoin lapsen tai perheen tahtoa, jos lapsen etu niin vaatii. Vallankäyttömahdollisuudesta huolimatta lastensuojelutyö ja sen tukitoimet perustuvat ensisijaisesti vapaaehtoisuuteen. Tarvittavat palvelut ja tukitoimet järjestetään asiakassuunnitelmaan asetettujen tavoitteiden perusteella. Lisäksi jokaisesta suunnitelmassa olevasta ja tarjotusta tukitoimenpiteestä tehdään oma hallintopäätöksensä. (Saastamoinen 2018, 51-52.)

2.1 Sijaishuolto

Lastensuojelutyössä on monia eri ydinprosesseja, joista sijaishuolto on yksi. Sijaishuolto on lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä lapsen oman kodin ulkopuolella. Lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle kiireellisellä sijoituksella, huostaanotolla tai väliaikaisella määräyksellä. Normaalisti lapsen sijoituspaikan valinnan ja sijoituksen valmistelee lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ja sosiaalihuollon johtavalla viranhaltijalla tekee päätöksen sijaishuoltoon sijoittamisesta. Kiireellisissä sijoituksissa valmistelun ja päätöksenteon tekee kunnan määrittämä sosiaalityön viranhaltija. Lapsen sijoitus voi tapahtua myös avohuollon tukitoimena tai jälkihuollona, mutta sijaishuoltoon sijoitetaan vain sosiaalihuollon johtavan viranhaltijan tai hallinto-oikeuden huostaanottama lapsi. Sijaishuollon palvelut kunta voi järjestää omana palveluntuotantonaan, ostamalla palvelut muilta kunnilta, valtiolta, järjestöiltä tai yksityisiltä palveluntuottajilta. Sijaishuollon kustannuksista vastaa lapsen si-

joittajakunta, mutta lapsen vanhemmilta voidaan periä maksukyvyyn mukaan asiakasmaksu ja kunta voi periä ja nostaa lapsen elatusavut sekä periä lapsen tuloista kohtuullisen maksun. (Lastensuojelun käsikirja 2021.)

Lapsen sijaishuoltopaikka tulee valita lapsen tarpeiden mukaan. Sijaishuoltopaikan valinnassa tulee ottaa huomioon muun muassa lapsen ikä ja kehitystaso, lapsen läheisverkosto, terveydentila ja erityisen tuen tarpeet sekä myös sijoituspaikan tarjoamat vasteet näihin tarpeisiin. Myös sijaishuoltopaikan henkilökunnan koulutuksella ja työkokemuksella on merkitystä sijaishuoltopaikan valinnassa. Tyypillisimpiä sijaishuoltopaikkoja ovat perhehoito, ammatillinen perhekoti sekä lastensuojelulaitokset. Perhehoitoa pyritään pitämään ensisijaisena sijaishuoltopaikan vaihtoehtona, mutta jos perhehoidon järjestäminen ei ole mahdollista, lapsi sijoitetaan lastensuojelulaitokseen. Sijaishuollon hoitoon ja kasvatukseen kuuluvat lapsen arjen turvaaminen, perushoito ja lapsen oikeuksien toteutuminen. Sijaishuollon aikana lapsella on oikeus tavata läheisiään, sosiaalityöntekijäänsä, saada tietoa tilanteestaan sekä lisäksi lapsella on oikeus käyttövaroihin ja tarvitsemiinsa palveluihin. Vanhempien huoltajan oikeudet säilyvät sijaishuollon aikana tietyin rajoituksin. (Mt.) Sijaishuoltopaikan toimintaa valvovat sijoittava kunta, sijoituskunta sekä aluehallintovirasto (L 417/2007, 79 §).

Sijaishuolto päättyy, kun kiireellinen sijoitus tai väliaikaisen määräyksen voimassaolo päättyy. Huostaanotto on aina voimassa toistaiseksi, mutta huostassapito on lopetettava heti, kun sen tarvetta ei ole enää olemassa ja viimeistään silloin, kun lapsi täyttää 18 vuotta. Sijaishuollon päättyessä lapsesta tulee jälkihuollon asiakas. Kuten sijaishuoltoon sijoittamisestakin, myös huostassapidon lopettamisesta päättää kunnan sosiaalihuollon johtava viranhaltija ja lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä valmisteleo asian. (Lastensuojelun käsikirja 2021.)

Kiireellinen sijoitus, huostaanotto ja väliaikainen määräys

Lastensuojelulain (417/2007) mukaan lapsi on otettava huostaan ja sijaishuollon piiriin, jos kasvuolosuhteet ja puutteet huolenpidossa vaarantavat lapsen terveyden ja kehityksen, jos lapsi vaarantaa oman terveytensä ja kehityksensä päihteidenkäytöllä, vaarantaa oman terveytensä ja kehityksensä päihteidenkäytöllä, vakavalla rikollisella

teolla tai muulla riskikäyttäytymisellä ja jos lastensuojelun avohuollon tukitoimet eivät ole riittäviä, mahdollisia tai lapsen edun mukaisia. (40 §.) Jos lapsi on edellä mainituista syistä välittömässä vaarassa, lapsi voidaan sijoittaa kiireellisesti sijaishuoltoon (38 §). Väliaikainen määräys sijaishuoltoon voidaan antaa, kun lapsen huostaanottoa tai sijaishuoltoa koskeva asia on vireillä tuomioistuinkäsittelyssä (83 §).

Jos 12 vuotta täyttänyt lapsi tai hänen huoltajansa ei vastusta huostaanottoa, voidaan päätös huostaanotosta tehdä sosiaalitoimessa. Muussa tapauksessa päätöksen huostaanotosta tekee hallinto-oikeus. Hakemuksen huostaanotosta hallinto-oikeudelle tekee kunnan sosiaalihuollon johtava viranhaltija tai johtavan viranhaltijan määräämä muu viranhaltija. Hallinto-oikeus käsittelee lastensuojelua koskevat asiat kiireellisinä. (Lastensuojelun käsikirja 2021.)

Sijoitus avohuollon tukitoimena

Lapselle voidaan järjestää avohuollon tukitoimena lyhytaikainen sijoitus yksin huoltajan ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumuksella. Sijoitus on järjestetty tällöin lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi, kuntouttamiseksi tai väliaikaisen huolenpidon järjestämiseksi. Avohuollon sijoitus voidaan tehdä myös kiireellisenä. Avohuollon sijoitusta koskevaa päätöstä tehdessä tulee määritellä sijoituksen arvioitu kesto ja tavoitteet. Toistuva sijoitus avohuollon tukitoimena ei ole sallittua, ellei se ole lapsen edun mukaista. Sijoituksen jatkamisen edellytykset sekä mahdollinen huostaanoton tarve on arvioitava viimeistään kolmen kuukauden kuluttua sijoituksen alkamisesta sekä arviointi on tehtävä kolmen kuukauden välein, mikäli sijoitusta jatketaan. (L 417/2007, 37 §.) Avohuollon tukitoimia tulee pitää aina ensisijaisina, jos avohuollon keinot vastaavat lapsen tuen tarpeisiin. Avohuollon sijoitus loppuu, jos huoltaja peruuttaa suostumuksensa tai kieltää sijoituksen jatkamisen. Lapsella on oikeus jälkihuoltoon, mikäli avohuollon sijoitus on kestänyt keskeytymättä kuusi kuukautta ja se on kohdistunut lapseen yksin. (Lastensuojelun avohuolto 2021; Sijoitus avohuollon tukitoimena n.d; Jälkihuolto n.d.)

2.2 Lastensuojelulaitos

Lastensuojelulaki säätelee lastensuojelulaitoksen toiminnan yleisiä edellytyksiä, mutta ei kuitenkaan luetteloi sijaishuollon järjestämistä laitoshuoltona tai lastensuojelulaitosten nimikkeitä, eikä laissa ole määritelty mitkä ovat edellytykset lastensuojelulain mukaisille laitoksille. Lastensuojelulaitoksen määrittelyllä on merkitystä lastensuojelulaissa säädettyjen rajoitustoimenpiteiden osalta, sillä niitä voidaan soveltaa vain laitoshuollossa sijaishuollossa olevaan lapseen, lukuun ottamatta yhteydenpidon rajoittamista ja lapsen olinpaikan ilmoittamatta jättämistä. (Saastamoinen 2010, 89-90.) Lastensuojelulaitoksiin luetaan lastenkotien ja koulukotien lisäksi esimerkiksi nuoriso- ja vastaanottokodit. Lastensuojelulaitoksia voivat ylläpitää valtion ja kuntien lisäksi yksityiset yritykset. Yksityinen lastensuojelulaitos tarvitsee toimintaansa varten luvan, joka haetaan toiminta-alueen mukaan joko oman alueen aluehallintavirastolta tai Sosiaali- ja terveysalan lupa ja valvontavirastolta. (Lastensuojelulaitokset n.d.) Lupamenettely varmistaa osaltaan sijaishuollon laatua (Räty 2019, 531).

Lastensuojelulaitoksen laadun edellytykset on säädetty lastensuojelulaissa melko löysästi. Annetun sijaishuollon laatuun vaikuttavat muun muassa henkilökunnan määrä ja ammattitaito. Lastensuojelulaitokseen toimitilojen osalta on säädetty, että niiden on oltava riittävät ja asianmukaiset ja niissä on oltava myös asianmukaiset toimintavälineet. Sijoitetulla lapsella on oltava mahdollisuus riittävään yksityisyyteen, rauhalliseen yksinoloon ja omaan alueeseen. Lisäksi lastensuojelulaitoksessa tulee olla riittävät sekä kodinomaiset tilat lasten yhteiselle käytölle, ja yhteisten tilojen tulee olla riittävän tilavat ja viihtyisät. Lastensuojelulaitoksen kasvuympäristön tulee tarjota lapsille mahdollisuus sekä yksityisyyteen että yhteiseen tekemiseen. Lastensuojelulaitos voi koostua yhdestä tai useammasta asuinyksiköstä. Yksiköt voivat toimia tarvittaessa erillisenä hoidon tarpeesta riippuen. Yhdessä asuinyksikössä saadaan hoitaa enintään seitsemää lasta ja samaan rakennukseen saa sijoittaa enintään 24 lasta, eli neljä asuinyksikköä, mikäli tämä olisi lasten hoidon ja huolenpidon kannalta perusteltua. (Saastamoinen 2010, 91-94.)

Lastensuojelulaki säättää myös asuinyksikkökohtaisen henkilöstön vähimmäismäärän. Asuinyksikköä kohden tulee olla lasten huoltoon ja hoitoon nähden riittävä henkilökunta, vähintään seitsemän hoito- ja kasvatustehtävässä toimivaa työntekijää. Jos samassa rakennuksessa on useampi asuinyksikkö, hoito- ja kasvatustehtävässä toimivia työntekijöitä tulee olla kuusi asuinyksikköä kohden. Hoito- ja kasvatustehtävissä toimiviksi työntekijöiksi luetaan ainoastaan varsinaisessa hoitotehtävässä oleva henkilöstö. Henkilöstön tulee olla koulutukseltaan riittävän päteviä tehtäväänsä, ammattitaitoista ja asiantuntevaa, sekä lisäksi heillä tulee olla riittävä kokemus. Lastensuojelulaitoksessa on oltava lasten tarvitsemaan huoltoon ja hoitoon nähden riittävästi sosiaalihuollon ammatillista ja muuta henkilöstöä. Henkilöstön kelpoisuusvaatimuksissa otetaan huomioon toimintayksikön mahdollinen erikoistuminen sekä lasten erityistarpeet. Sopiva koulutus lastensuojelulaitoksen vaativiin työtehtäviin on sosiaali- tai terveysalan ammattikorkeakoulututkinto. Muihin hoito- ja kasvatustehtäviin soveltuu sosiaali- ja terveysalan perustutkinto tai muu vastaava tutkinto sekä nuorisotoimen tai kasvatustieteiden soveltuva ammatillinen kelpoisuus. Lastensuojelun laitoksen hoito- ja kasvatustehtävistä vastaavalla johtajalla pitää olla soveltuva korkeakoulututkinto, riittävä alan tuntemus ja johtamistaito. (Mts. 95-98.)

Lastensuojelulaitoksen toimintaa ja laatua valvoo sijoittajakunnan ja sijoituskunnan sosiaalitoimi sekä aluehallintovirasto. Valvonnan tehtävänä on varmistaa, että lapsen sijoitus on lastensuojelulain mukaista ja että lapsi saa tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet. (Mts. 99.)

2.3 Omaohjaaja

Kirjallisuudessa esimerkiksi Sinkkonen (2015b) nimittää lastensuojelulaitoksen työntekijästä, jonka tehtäväksi on annettu lapsen asioista vastaaminen, omaohitajaksi (Sinkkonen 2015b, 241). Käytännön työssä lastensuojelulaitoksessa puhutaan myös omaohjaajasta. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen Lastensuojelun käsikirja käyttää molempia käsitteitä lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastuussa olevasta työntekijästä (Lapsen oikeudet sijaishuollossa n.d; Lastenkoti, nuorisokoti n.d). Tässä opinäytetyössä käytetään käsitettä omaohjaaja.

Lastensuojelulaitoksessa omaohjaajamenetelmä on varsin tavallinen, yksilöllinen hoito- ja kasvatukseen menetelmä. Omaohjaajalla tarkoitetaan lapsen suunnitelmalliseen, pitkäaikaiseen hoitoon ja kasvatukseen nimettyä lastensuojelulaitoksen ohjaajaa. Omaohjaaja on pitkälti vastuussa lapsen asioista, mutta hänellä on tukenaan ja yhteistyökumppaneinaan myös työyhteisö sekä muut lapsen hoitoon olennaisesti liittyvät toimijat. Omaohjaajamenetelmä on vaativa työmuoto, jonka tärkeimpänä tarkoituksena on vastata lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. Omaohjaajan käytännön tehtäviin kuuluu lapsen arjen jäsentäminen sekä yhteydenpito vanhempiin, kouluun ja terveydenhuoltoon. Omaohjaajan tulee olla tietoinen lapsen elämästä ja vaiheista jo pelkää arjen sujumisen kannalta, mutta myös siksi, että lapsi olisi tietoinen siitä, että joku huolehtii hänen asioistaan. (Karppinen 1999, 14-15; Sinkkonen 2015b, 241.)

Lapsen omaohjaaja määrätty jo ennen lapsen siirtymistä lastensuojelulaitokseen. Lapsi ei voi siis itse vaikuttaa omaohjaajansa valintaan. Sinkkonen (2015b) kertoo, että alkuun omaohjaajan nimittäminen lapselle aiheuttaa transferenssi ilmiön, jossa aiemmat pettymykset ja laiminlyöntien aiheuttamat tunteet ihmissuhteissa siirtyvät ja kohdistuvat omaohjaajaan. Ilmiön ymmärtäminen on tärkeää omaohjaajan ja työyhteisön kannalta. Omaohjaaja ottaa vastaan lapselta monenlaisia tunteita ja joutuu kestämään työssään henkistä kuormitusta. Aina omaohjaajan valinta lapselle ei ole oikea. (Sinkkonen 2015b, 241-242.)

Omaohjaajan työskentely lapsen kanssa alkaa kontaktin ja luottamuksellisen suhteen luomisella, jotka ovat edellytyksenä toimivan hoitoprosessin onnistumiselle. Karppinen (1999) toteaa, että luottamuksellisen suhteen luominen lapseen vie yllättävän paljon aikaa. Sinkkonen (2015b) myötäilee tätä toteamusta kertomalla luottamuksellisen suhteen syntyvän vähitellen lapsen koetellessa omaohjaajan kestävyttä. (Karppinen 1999, 15-19; Sinkkonen 2015b, 242.) Kun omaohjaaja on saanut kontaktin lapseen ja omaohjaajan ja lapsen välillä vallitsee luottamuksellinen suhde, voi omaohjaaja tarkastella lapsen käytöstä, oireita ja ihmissuhteita paremmin ja auttaa lasta tunnistamaan omat haasteensa ja sekä käyttäytymisensä syy- ja seuraussuhteet. Tämä vuorovaikutussuhde, joka omaohjaajan ja lapsen välille muodostuu, tarjoaa parhaassa tapauksessa lapselle turvallisen kokemuksen vastavuoroisesta ihmissuhteesta, jonka ansiosta lapsen luottamus myös muihin ihmissuhteisiin ja ympäristöön

voi parantua. Omaohjaajan ja lapsen välinen suhde on myös ammatillinen tunne-suhde, sekä kiintymyssuhde, jossa omaohjaaja tarjoaa lapselle huolenpitoa, turvallisuutta, jatkuvuutta ja luotettavuutta, ilman hylkäämisen pelkoa. (Karppinen 1999, 15-16.)

Omaohjaajan ja lapsen välisen vuorovaikutussuhteen laatuun vaikuttaa suurelta osin omaohjaajan käytös ja toiminta. Omaohjaaja on lapselle aikuinen, joka ei voi suhtautua lapsen negatiiviseen käytökseen tai tunteeseen äärimmäisen kielteisesti tai impulsiivisesti. (Mts. 15.) Omaohjaajan on tärkeä tunnistaa tunteita, joita lapsi hänessä herättää ja osattava sietää niitä sopivasti. Lapsi ilmaisee tunteitaan usein suuremmin kuin aikuiset, mitä saattaa johtaa omaohjaajan voimakkaiksiinkin tunne- sekä fyysisiin reaktioihin. Lapsen kiinnostus ja suhtautuminen omaohjaajaan vaihtelee ja moni lapsi vähättelee jossain vaiheessa omaohjaajansa työtä ja kiinnostusta lasta kohtaan. Omaohjaajan asema lapselle tärkeänä aikuisena voi aiheuttaa lapsessa välillä mustasukkaisuuden ja hylätyksi tulemisen tunnetta, esimerkiksi omaohjaajan vaihtuessa, jolloin on tärkeä käsitellä näitä tunteita yhdessä lapsen kanssa perusteellisesti ja moneen kertaan. (Sinkkonen 2015b, 241-246.)

Jokainen ihminen on erilainen. Erilaisuudesta ja eri tavoista huolimatta jokainen ohjaaja voi olla hyvä. Hyvä ohjaaja antaa lapselle mahdollisuuden tulla hyväksytyksi, tehdä valintoja, onnistua, erehtyä ja oppia, aloittaa puhtaalta pöydältä ja ottaa vastuuta elämästään. Hyvä ohjaaja myös oppii sekä kasvaa ihmisenä ja ohjaajana lapsen rinnalla. Ohjaajan tärkeitä ominaisuuksia ovat avoimuus ja aitous, ja hänellä on muuntautumiskykyä ja tilannetajuja. Vuorovaikutussuhteen muodostamiselle välttämätöntä on, että lapsella on jotain todellista mihin tarttua ohjaajassa. Keskustelujen aikana ohjaajan täytyy antaa lapselle riittävästi tilaa ja aikaa puhua sekä osallistua lapsen omaan tahtiin. Tarpeen vaatiessa ohjaaja haastaa keskustelemaan ja pohtimaan. Hyvä ohjaaja ei neuvo, vaan ennemminkin johdattelee olennaisten kysymysten äärelle. (Hynynen 2009, 86-87.)

Hyvä omaohjaaja on ammattikasvattaja ja välillä myös tasavertainen kumppani, joka kunnioittaa lasta, kilpailematta lapsen ja vanhempien välisen suhteen kanssa. Hyvä omaohjaaja tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittymisen kohteensa. Omahoitajan

tehtävänä ei ole esittää valmiita ratkaisuja ja vastauksia kaikkiin kysymyksiin, vaan olla kiinnostunut, kysellä ja kuunnella. Omaohjaaja asettaa rajoja ja neuvoo, mutta myös tarjoaa lapselle hetkiä, joissa lapsi saa vain kertoa itsestään, tunteistaan ja ajatuksistaan. Nämä hetket ovat lapselle terapeutteja, jolloin lapsi kokee itsensä tärkeäksi ja tarjoavat omaohjaajalle tärkeää tietoa lapsen kehitystä tukevia ratkaisuja ajatellen. (Sinkkonen 2015b, 243-244.)

3 Vuorovaikutus

Vuorovaikutus koostuu moninaisista, vastavuoroista suhteista, joissa ihmiset vaikuttavat toisistaan ja vastaavat eri tavoin omaan itseensä kohdistuviin odotuksiin. Hyvän vuorovaikutuksen osatekijänä on mentalisaatiokyky, joka on toisen tunnetiloihin eläytymistä ja tunteiden ja kokemusten kognitiivista säätelemistä ja käsittelemistä. Vuorovaikutuksessa on tärkeää, että toinen ihminen kohdataan aidosti subjektina, jolla on omat kokemuksensa ja näkökulmansa. Tätä kutsutaan intersubjektiviteetiksi. Jos uskaltaa kohdata asiakkaan vaikeat, itselle vieraat kokemukset, pystymme myös katsomaan toisen kokemaan tai tekemää pahuutta. Tämä on erityisen tärkeää etenkin sosiaalisessa auttamistyössä, jossa kohdataan usein vaikeita asioita kuten väkivaltaa, laiminlyöntiä, kiusaamista tai yksinäisyyttä. (Mönkkönen 2018, 94; Sinkkonen 2015a, 26.)

Ammatillisen asiakassuhteen olennaisia elementtejä ovat luottamuksellisuus ja salassapito. Erityisesti asiakas keskeisessä toimintatavassa voi olla vaarana ammatillisen vastuun hämärtyminen. Lasten ja nuorten kanssa työskentelevät ammattilaiset varsinkin voivat ohittaa salassapitosäädöksiä lapsen edun hyväksi. Tässä kuitenkin huolenä on se, että puuttuminen voi vaarantaa suhteen luottamuksen. Salassapito ja ilmoitusvelvollisuus on määritetty useissa eri viranhaltijoiden toimintaa koskevissa laeissa, kuten lastensuojelulaissa. Salassapitovelvollisuus ei tarkoita samaa kuin salassapito oikeus. ”Salassapitovelvollisuus ei anna salassapito oikeutta, vaan esimerkiksi lastensuojelulaki voi velvoittaa poikkeamaan siitä.” (Mts. 95.)

Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisilla on yhtenäiset eettiset toimintaperustat, joissa korostetaan inhimillisen kohtaamisen merkitystä ja asiakkaan oikeutta vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon. Tärkeimpiä eettistä toimintaa ohjaavia arvoja on ihmisarvo sekä perustuslaissa säädetyt perusoikeudet. On myös olemassa alakohtaisia eettisiä periaatteita. Sosiaalialan eettisiä periaatteita ovat: ihmisarvo ja oikeudenmukaisuus, itsenäisyys ja elämänhallinta, syrjinnän ja väkivallan vastustaminen, syrjäytymisen ehkäiseminen, asiakkaan yksityisyyden suojaaminen, asiakkaan osallisuus ja asiakkaan itsemääräämisoikeus. Lainsäädäntö tukee osaltaan eettisten periaatteiden noudattamista. Joskus kuitenkin on tilanteita, joissa ei ole helppoa toimia eettisten periaatteiden mukaisesti. (Mts. 39-40.) Nämä edellä mainitut eettiset periaatteet ohjaavat osaltaan myös asiakkaan ja ammattilaisen välistä vuorovaikutusta. Mönkkönen (2018) jaottelee kirjassaan asiakkaan ja ammattilaisen välisen vuorovaikutuksen asiantuntijakeskeiseen, asiakaskeskeiseen ja dialogiseen vuorovaikutukseen.

Asiantuntijakeskeinen vuorovaikutus

Asiantuntijakeskeisessä vuorovaikutuksessa asiantuntijan määrittämät tavoitteet ja tulkinnat ovat hallitsevassa asemassa. Tällöin asiakkaan vastuu tilanteessa jää vähälle tai sitä ei ole ollenkaan. Tämän kaltainen vuorovaikutussuhde on epäsymmetrinen, vaikka sen pyrkimys olisi tasavertainen kohtaaminen. Asiantuntijuus tuo suhteeseen auktoriteettiaseman ja asiakkaan asema on olla lähinnä kuuntelija. Tässä vuorovaikutusmallissa on tyypillistä, että asiakas pitää etäisyyttä ja puhuu harkiten ja ammattilainen suojaa yksityisyyttään jättämällä siviiliminänsä taka-alalle. Asiakas odottaa ammattilaisen kantavan vastuun vuorovaikutuksen etenemisestä. (Mönkkönen 2018, 59-60.) Asiantuntijavalta ei aina ole tietoista ja ammattilainen saattaa kokea toimivansa huomioiden asiakkaan tarpeet (mts. 78).

Asiakaskeskeinen vuorovaikutus

Asiakaskeskeisessä vuorovaikutuksessa korostetaan asiakkaan kunnioitusta, yksilöllisyyttä, kokemusmaailmaa ja tarpeita. Asiakaskeskeinen näkökulma ihmissuhdetyössä on askel kohti dialogisempaa vuorovaikutussuhdetta. Asiakaskeskeisessä vuorovaikutuksessa ammattilainen voi olla myös aktiivinen osapuoli. Ammattilainen voi aktiivoida asiakasta oman tilanteensa kartoittamiseksi tarkoituksenmukaisilla kysymyk-

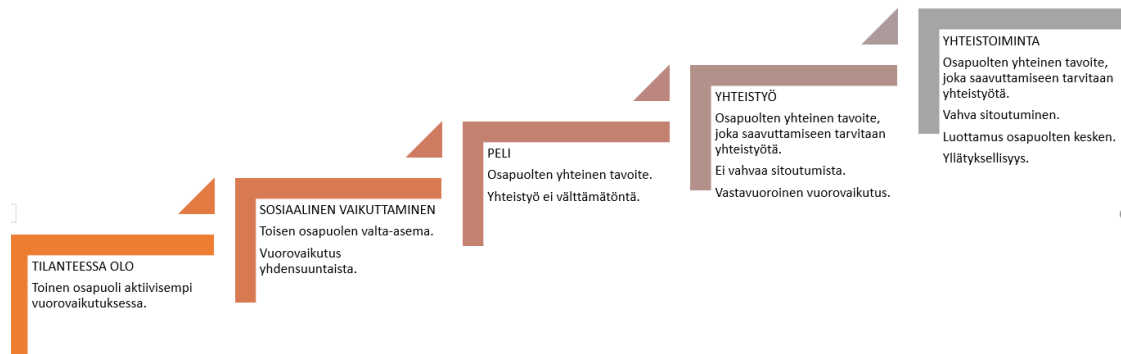

sillä, ja näin korostaa asiakkaan aktiivista roolia ja sitä että tätä kuullaan riittävästi itseään koskevissa asioissa. Tässä vuorovaikutuksen mallissa ei voi mennä liikaa kuitenkaan asiakkaan ehdoilla, koska muuten vuorovaikutussuhteen tarkoituksenmukaisuus voi kärsiä. Myös liian suppea asiakaskeskeisyys aiheuttaa ongelmia, koska tällöin asiakkaan todelliset tarpeet ja kokemukset voi jäädä huomiotta. (Mönkkönen 2018, 81-83.)

Dialogisuus

Dialogisen vuorovaikutuksen olennaisempia elementtejä on vastavuoroisuus, jossa jokainen osapuoli pääsee vaikuttamaan vuorovaikutuksen kulkuun. Dialogisuus on pyrkimystä yhteisen ymmärryksen rakentumiseen ja taitoa ohjata vuorovaikutuksen kulkua sen suuntaan. Asiakassuhteessa tämä tarkoittaa, että suhde on molemminpuolinen ja siinä ei edetä yksin ammattilaisen tai asiakkaan ehdoilla, vaikka ammattilaisen roolina on usein viedä vuorovaikutusta eteenpäin. Dialogisuus on sekä kommunikaatiota että suhde. Siihen ei sisälly pelkkää puhetta, kuuntelua tai keskustelua, vaan parhaimmillaan siinä osapuolet oppivat ja voivat muuttaa mielipiteitään tai asenteitaan. Dialogisen vuorovaikutuksen syntymiseen vaaditaan luottamuksellinen suhde. (Mönkkönen 2018, 107-114.)

Kuviossa yksi on kuvattuna Kaarina Mönkkösen (2018) määrittelemät vuorovaikutuksen tasot. Kuvion jokainen porrastaso, taso, kuvaa vuorovaikutuksen laatua ja luonnetta, alkaen asiantuntijakeskeisimmistä tilanteesta olon ja sosiaalisen vaikuttamisen tasoista edeten asiakaskeskeisiin pelin ja yhteistyön tasoihin ja lopulta dialogiseen yhteistoiminnan tasoon.

Kuvio 1. Vuorovaikutuksen tasot (Mönkkönen 2018, 123-134)

On tyypillistä, että lastensuojelulaitoksen toimintamalliin kuuluu suhdekeskeinen työskentely, johon sisältyy omaohjaajatyö ja kiintymystyöskentely. Työskentelyn onnistumisen edellytyksiin kuuluu vuorovaikutus ja välittäminen, jossa opetellaan lapsen kanssa henkistä läsnäoloa ja toisen ihmisen kohtaamista. Työntekijältä tämä vaatii psykososiaalisia taitoja, joista tärkeimpinä kyky henkiseen läsnäoloon ja dialogiseen vuorovaikutukseen. (Sudenlehti 2018, 51-52; Uusitalo 2018, 43-44.)

3.1 Vuorovaikutteinen kehityspsykoterapia ja sen käyttö lastensuojelulaitoksessa

Tohtori Daniel A. Hughes kehitti DDP-hoitomallin alun perin adoptoitujen ja sijoitettujen traumaattisten lasten hoitoon. DDP on vuorovaikutteista kehityspsykoterapiaa ja lyhenne tulee sanoista Dyadic Developmental Psychotherapy. DDP-mallissa keskitytään vaurioituneeseen kiintymysmalliin ja sen toteuttamisessa ovat mukana arjen aikuiset. Hoitomallin perustana on kiintymyssuhdeteoria ja keskeisenä, ohjaavana periaatteena toimii yksilöiden välinen suhde. Muita mallin peruseräitä ovat: hoitajan vakaa ja jäsentynyt mielentila kiintymyksen osalta, PACE- ja PLACE-asetteet, vuorovaikutteinen korjaaminen, vastarinnan kohtaaminen PACE-asetteella ja hoitajan valmiuksien (herkkyys, reagointi, oivaltavuus, reflektiivisyys, sitoutuneisuus) jatkuva arviointi. Tavoitteena on luoda luottava, intersubjektiiivinen ja vuorovaikutteinen side ihmissuhteessa. DDP-malli on ollut käytössä monenlaisissa ympäristöissä, kuten lastensuojeluyksiköissä ja sairaaloissa. (Becker-Weidman 2013, 13-16;

DDP-menetelmä, n.d.) Taulukossa yksi on kuvattuna vuorovaikutteisen kehityspsykoterapian osatekijät ja lyhyet kuvaukset niiden sisällöstä ja tarkoituksesta.

Taulukko 1. Vuorovaikutteisen kehityspsykoterapian osatekijät (Becker-Weidman 2013, 30-47)

OSATEKIJÄT	KUVAUS
Itsensä likoon laittaminen ja oman persoonan käyttö	Epämääräisyyden sietäminen. Autetaan lasta tuntemaan itsensä paremmin ja saamaan aitoja tunnekokemuksia.
Yhteyden rakentaminen	Keskittyminen ihmissuhteisiin ja yhteyksiin, ei tottelemiseen tai käskyjen noudattamiseen.
PLACE-asenne (Playful, Loving, Accepting, Curious, Empathic) PACE-asenne (Playful, Accepting, Curious, Empathic)	Leikkisyys, rakkaus, hyväksyntä, uteliaisuus ja empatia. Parantavan ympäristön luomisen elementit. Leikkisyys, hyväksyntä, uteliaisuus ja empatia. Parantavan hoidon elementit, jossa aikuinen määrää tahdin.
Intersubjektiivisuus	Jaettu affekti (tunne), pyrkimykset ja huomio.
Reflektiivinen kyky	Mielikuva itsestä, toisesta ihmisestä ja itsensä ja toisen ihmisen välisestä suhteesta. Toisen tekojen, tunteiden ja ajatusten ennakointi ja niihin sopiva reagointi. Empatia.
Affektiivis-reflektiivinen vuoropuhelu	Emotionaalinen kokemus ja sen reflektointi. Rentoutunut ja polveileva keskustelu, jossa tarinankerronnan elementtejä.
Sitoutuminen	Sitoutuminen antamaan tukea ja apua. PACE-asenne.
Syvällinen ymmärtäminen ja oivaltaminen	Syvänäkemyksen kehittäminen. Ymmärrys siitä, mitä tunteita menneisyys ja nykyisyys aktivoi. Affektiivis-reflektiivinen vuoropuhelu, merkitysten yhdessä luominen, seuraa-johda-seuraa, vuorovaikutteinen korjaaminen ja sanaton vuoropuhelu.

Yhtenäinen kertomus ja merkitysten luominen yhdessä	Yhtenäisen omaelämäkerrallisen kertomuksen luominen ja omille kokemuksille ja elämälle merkityksen antaminen.
Emootioiden säätely	Tunteiden säätelyn opetteleminen.
Seuraa-johda-seuraa	Keskusteluun osallistumiseen kannustaminen, turvallisuuden ja varmuuden tunteen lisääminen. PACE-asetus.
Vuorovaikutteinen korjaaminen	Aikuisen reagointi ihmissuhteiden katkoksiin ja toimet suhteiden korjaamiseksi ja tunneyhteyden palauttamiseksi lapsen kanssa. Häpeän tunteen vähentäminen.
Sanaton – sanallinen vuoropuhelu	Huomion kiinnittäminen sanalliseen ja sanattomaan viestintään, sekä niiden väliseen ristiriitaan.

Vuorovaikutteinen kehityspsykoterapia on tehokasta lastensuojelulaitoksissa, missä hoidettavia lapsia on useita. Kun kyseessä on pitkäaikainen sijoitus, lastensuojelulaitoksen henkilökunta toimii lapsen ensisijaisena hoitajana. Mitä läheisempi suhde lapsella on omaohjaajaansa, sitä tehokkaammin piilevät traumat ja kiintymyshäiriöt pystytään ratkaisemaan. Vuorovaikutteisen kehityspsykoterapian mallin käyttäminen edellyttää henkilökunnan asianmukaista koulutusta. Koulutus edesauttaa henkilökuntaa olemaan vahva terapeutin vaikuttaja lapsen elämässä. (Becker-Weidman 2013, 20.)

4 Kiintymyssuhde

Terve ihmissuhde tarjoaa ihmiselle muun muassa turvaa, lohtua, vuorovaikutusta ja tunnetta yhteenkuuluvuudesta. Ihmissuhteisiin kuuluu voimakkaat positiiviset ja negatiiviset tunteet, jotka hankaloittavat vakaan ihmissuhteen hallintaa ja ylläpitämistä. Väärinymmärrykset, loukkaantumiset ja virheet kuuluvat ihmissuhteisiin. Ihmissuhteille on luonteenomaista, että keskinäinen olemassa oleva yhteys jossain kohtaa katkeaa ja se muodostetaan uudelleen. Varhaiset kiintymyssuhteet ovat aikuisuuden

ihmissuhteiden malleja. Niiden sisältämä vuorovaikutus ja kokemukset opettavat ihmissuhteiden luonnetta ja luovat käyttäytymisen malleja. Terveen kehityksen ja tunteiden säätelykeinojen kannalta on tärkeää, että sekä varhaiset kiintymyssuhteet, että myös myöhemmät ihmissuhteet ovat turvallisia, ennalta arvattavia sekä huolenpitoa tarjoavia. (Boon, Steele & Van Der Hart 2011, 278-279.)

Kiintymyssuhdeteorian mukaan ihmisillä on syntyessään biologinen valmius muodostaa kiintymyssuhteita, joissa he kokevat turvaa ja lohtua. Tätä erityislaatuista tunnesuhdetta, jossa ihminen kokee turvaa ja lohtua toiselta ihmiseltä, kutsutaan kiintymyssuhteeksi. (Golding 2014, 38.) Kiintymyssuhdeteorian on 1900-luvulla luonut John Bowlby, ja se on yksi tärkeimmistä psyykkisen kehityksen teorioista. Hoitajan käyttäytyminen ja lapsen reaktiot muovaavat lapsen sisäiset työmallit ja ne edelleen luovat perustan varhaisille kiintymyssuhteille. Kiintymyssuhdemallit syntyvät eri vuorovaikutustilanteiden kokonaisuuksista. Samankaltaisista, johdonmukaisista ja turvalisilta tuntuvista vuorovaikutustilanteista syntyy muistijälkiä, jotka edistävät lapsen vuorovaikutuksellista kehittymistä. (Sinkkonen 2015a, 23-24.)

Turvallisuudentunne perustuu hoivaajan käyttäytymisen ennakoitavuuteen. Kun lapsi luottaa hoivaajan saatavuuteen, hänen ei tarvitse huolehtia omasta turvallisuudestaan ja hänen voimavaransa on suunnattu ympäristön tutkimiseen ja uusien asioiden opettelemiseen. Jos lapsi tuntee itsensä uhatuksi ja turvattomaksi, kiintymyskäyttäytyminen aktivoituu ja ympäristön tutkiminen loppuu. Koska vastasyntynyt on täysin riippuvainen hoivasta, on hän luonut itselleen vuorovaikutusstrategian, joka suosii käytöstä joka tuo hoitajan lähelle. Lapsen tulee kokea olevansa aktiivinen vaikuttaja vuorovaikutuksessa ja saada kohtuullisen hyvää vastakaikua aikuiselta tarpeisiinsa. Näin syntyy syiden ja seurausten ketjuja, ja ne auttavat lasta hahmottamaan johdonmukaista käytöstä ja kehittämään vuorovaikutustaitoja. (Mts. 23-24.)

4.1 Kiintymyssuhdemallit

Mary Ainsworth kehitti 1960-luvulla Bowlbyn teoriaa edelleen ja nimesi kolme kiintymyssuhdemallia lapselle: turvallinen, turvaton-välittelevä ja turvaton-ristiriitainen. Kiintymyssuhdemallit siirtyvät usein sukupolvelta toiselle ja niillä on tietty pysyvyys

lapsuudesta aikuisuuteen. Turvallinen kiintymyssuhde syntyy ennakoitavuudesta ja siinä lapsi voi vuorovaikutuksessa tuoda esille kaikenlaiset tunteet, eikä hänen tarvitse pelätä tulevansa hylätyksi. Turvallisessa kiintymyssuhteessa lapsi voi luottaa hoivaajansa ja kiintymyskäyttäytyminen aktivoituu harvoin. Tällöin lapsen on turvallista suunnata voimavaransa ympäristönsä tutkimiseen ja uuden oppimiseen. Turvallisella kiintymyssuhteella on yhteys hyvään sosiaaliseen ja vuorovaikutukselliseen kehitykseen. (Sinkkonen 2015a, 27-30.)

Välttelevässä kiintymyssuhdemallissa lapsella on hoivaajasta sellainen mielikuva, että hän kestää huonosti negatiivisia tunteita ja lapsen tulee selviytyä voimakkaista tunnekuohuista itsenäisesti. Tässä mallissa lapsi oppii voimakkaiden tunteiden vievän hoivaajan pois hänen luotaan, ja siksi lapsi alkaa tukahduttamaan voimakkaat tunteensa. Vaarana tässä mallissa on, että lapsen tunteet ja ajatukset eivät saa vastakäikua ja siten lapsen kosketus omiin tunteisiinsa voi kadota. (Mts. 27-28.)

Ristiriitaisessa kiintymysmallissa lapsen hoivaajan tunnereaktiot ovat olleet intensiivisiä, ailahtelevia ja epäjohdonmukaisia. Hoivaajan käytöksestä johtuen lapsi on hämmentynyt, eikä tiedä varmasti, milloin ja miten saa hoivaajaltaan toivomansa vastteen. Tämä johtaa lapsen omien tunteiden voimakkaaseen ilmaisuun ja vuorovaikutuksen kuohahtelevaisuuteen. Tässä kiintymysmallissa on tyypillistä tuskastunut, negatiivinen ja kyllästynyt ilmapiiri. (Mts. 28.)

Turvallinen kiintymyssuhde ei täysin suojaa psyykkisiltä häiriöiltä, eikä turvattomat kiintymyssuhteet kumpikaan puolestaan ole lievääasteisena riski psyykkisille häiriöille. Turvattomat kiintymyssuhteet kuitenkin lisäävät riskiä kiintymyssuhdehäiriöille. Suuri merkitys kiintymyssuhdehäiriön muodostumiselle on lapsen elinolosuhteilla. (Mts. 32-33.)

4.2 Kiintymyssuhdehäiriöt

Lapsen psyykkiset häiriöt ovat usein monen eri tekijän summa. Psyykkisten häiriöiden synnyn taustalla ovat turvattomat kiintymyssuhteet, tehoton vanhemmuus, vastoinkäymiset ja riskit perheessä sekä lapsen epätyypilliset ominaisuudet ja piirteet. Suuri

ero kiintymyssuhdehäiriön synnyllä on siinä, onko lapsi elänyt huonoissa olosuhteissa ja saanut vähän fyysistä läheisyyttä, vai joutunut elämään jatkuvassa henkisen tai fyysisen väkivallan kohteeksi joutumisen pelossa. (Sinkkonen 2018, 120-123.)

”Lapsuuden kiintymyssuhdehäiriöt ovat sosiaalisen vuorovaikutuksen vaikeuksina ilmeneviä oirekokonaisuuksia.” Kiintymyssuhdehäiriöt voivat kehittyä seurauksena varhaislapsuuden hoidon laiminlyönnistä, hyväksikäytöstä sekä jatkuvasta hoitajien vaihtumisesta. Kiintymyssuhdehäiriön oireet alkavat tavanomaisesti viiteen ikävuoteen mennessä. Tutkimukset ovat osoittaneet, että kiintymyssuhdehäiriön kanssa esiintyy usein myös aktiivisuuden ja tarkkaavaisuuden häiriö ADHD. (Lapsuuden kiintymyshäiriöt ja ADHD 2017.)

Useilla sijoitetuilla lapsilla on kiintymyssuhteen ongelmia (Golding 2014, 37). Sijoitettu lapsi voi tarvita yksilöterapiaa käsitelläkseen poikkeuksellisen elämäntilanteen tunteita ja ajatuksia (Sinkkonen 2015a, 38).

4.2.1 Organisoitumaton kiintymyssuhde

Organisoitumaton kiintymyssuhde on ongelmallinen käsite kliinisesti ja tutkimuksen kannalta, mutta silti se on vallitseva teoria, josta on julkaistu satoja tutkimuksia. Organisoitumattomia kiintymyssuhteissa on monia eri käyttäytymismuotoja, joiden syyseuraus -suhteesta ei ole selvyttä. Jotkut lapset ovat eläneet aivan tavallisissa olosuhteissa, kun taas toiset ovat kokeneet kaltoinkohtelua ja traumoja, jolloin organisoitumattomaan kiintymyssuhteeseen kuuluu myös dissosiaatio-oireita, kohonnut stressiherkkyys ja muut neurobiologiset kehityksen häiriöt. (Sinkkonen 2018, 127.)

Lapsen organisoitumattomalla kiintymyssuhteella on todettu olevan yhteys äidin käsittelemättömään lapsuuden traumaan, joka estää äidin eläytymistä lapsen tunnetiloihin (mts. 128). Organisoitumaton kiintymyssuhde voi olla myös seurausta lapsen hoitajan pelottavuudesta tai pelokkuudesta, tai niiden vaihtelusta niin, että lapsen kannalta se on ailahtelevaa ja siitä puuttuu yhteys lapsen käytökseen (Sinkkonen 2015a, 34). Myös varhaisilla vuorovaikutuksen traumoilla on yhteys organisoitumat-

tomaan kiintymyssuhteeseen ja vaikeasti traumatisoituneet lapset eivät kykene tunnistamaan toisten ihmisten tunnetiloja, kokevat kohtuuttoman voimakkaita tunnereaktioita pienistä ärsykkeistä ja joskus jopa psyykkisen romahduksen (Sinkkonen 2015c, 161-162).

4.2.2 Reaktiivinen kiintymyssuhdehäiriö (RAD) ja estoton kiintymyssuhdehäiriö

Reaktiivinen sekä estoton kiintymyssuhdehäiriö ovat molemmat vakavia lapsuuden psyykkisen kehityksen häiriöitä (Reaktiivinen kiintymyssuhdehäiriö n.d). Lapsilla, jotka ovat viettäneet varhaislapsuutensa suurissa laitoksissa tavataan muita useammin käyttäytymispiirteitä ja vuorovaikutuksellisia ongelmia, joilla on yhteys kiintymyssuhteen puuttumiseen. Reaktiivisessa kiintymyshäiriössä lapsi on vetäytyväinen ja kykenee vain heikosti vastavuoroiseen kontaktiin. Reaktiivisessa kiintymyshäiriössä lapsi ei pysty säätelemään tunteitaan, tai hakeudu saamaan lohtua loukkaantuessaan tai ollessaan hädissään. Reaktiivisen kiintymyshäiriön todennäköisyys on suurempi, jos lapsella on monia kiintymyssuhteen katkoksia ja siten ollut vähemmän mahdollisuuksia spesifin kiintymyssuhteen muodostamiseen. (Sinkkonen 2018, 134-135; Sinkkonen 2015a, 35.)

Reaktiivisen kiintymyshäiriön muodoksi on aiemmin luokiteltu myös estoton kiintymyshäiriö. Estottomassa kiintymyshäiriössä lapselta puuttuu normaali varautuminen, jonka vuoksi lapsi ei vaikuta kaipaavan aikuisen läheisyyttä tai turvaa vaarallisessa-kaan tilanteessa. Estottomassa kiintymyshäiriössä lapsi lähestyy tuntemattomia henkilöitä, eikä tarkista häntä hoivaavien aikuisten olinpaikkaa vieraassa ympäristössä. (Sinkkonen 2018, 134-135; Sinkkonen 2015a, 36.)

Reaktiivinen ja estoton kiintymyshäiriö ovat molemmat haitaksi lapsen sosiaalisille suhteille ja niillä on todettu olevan yhteys myöhempien mielenterveysongelmien, oppimisvaikeuksien, kiusatuksi tulemisen sekä kiusaamisen kanssa. (Sinkkonen 2018, 135).

4.2.3 Kiintymyssuhteen ja sen menettämisen fobiat

Erityisesti dissosiativisesta häiriöstä kärsivällä voi olla kiintymyssuhteeseen ja sen menettämiseen liittyviä pelkoja. (Boon, Steele & Van Der Hart 2011, 279.) Dissosiativisesta häiriöstä kärsivälle on tyypillistä, että stressaavat tai ristiriitaiset tilanteet saavat henkilön vetäytymään todellisuudesta epämieluisan tilanteen välttämiseksi (mts. 4).

Tärkeiden ihmissuhteiden traumat, erityisesti lapsuudessa vaikuttavat kykyyn muodostaa läheistä ihmissuhdetta, tai laukaista kiintymyssuhde-, tai kiintymyssuhteen menettämisen fobian. Kiintymyssuhdefobiassa liian voimakkaaksi koettu emotionaalinen tai fyysinen läheisyys on ihmiselle vastenmielistä. Ihmissuhteet koetaan kaltoin-kohtelun pelossa häiritsevänä ja vähäisen itsesäätelykyvyn omaavat ihmiset voivat turvautua ihmissuhteista selviämiseen ja tunteidensa välttelemiseksi itsetuhoisiin keinoihin, kuten alkoholiin, huumeisiin ja itsensä vahingoittamiseen. Kiintymyssuhdefobiasta kärsivällä on tyypillisesti uhatuksi tullessaan refleksinomaisia keinoja selviytyä: pakeneminen, jähmettyminen, taisteleminen ja lamaantuminen. Näihin keinoihin liittyy vahvasti vakavia itsesäätelyongelmia. (Mts. 280-281.)

Kiintymyssuhteen menettämisen fobiassa ihmisellä on voimakas pelko tärkeän tai tärkeiden ihmissuhteiden menettämisestä. Vakavat itsesäätelyvaikeudet voivat saada kiintymyssuhteen menettämisen fobiasta kärsivän käyttäytymään ihmissuhteissaan vahingollisesti, vaikka heidän tarkoituksensa olisi päinvastainen. Henkilö voi takertua ja turvautua liikaa toiseen ihmiseen niin, että aiheuttaa lopulta tämän vetäytymisen tai jättää huomiotta omat tarpeensa ja tunteensa ihmissuhteessa sekä mielistellä toista henkilöä niin, että lopulta tuntee itse vihaa ja katkeruutta, joka vahingoittaa ihmissuhdetta. (Mts. 280-283.)

4.3 Kiintymyssuhde lastensuojelulaitoksessa

Jos lapsi ei kykene muodostamaan turvallista kiintymyssuhdetta biologisten vanhempien kanssa, voi edessä olla huostaanotto ja sijoittaminen. (Sinkkonen 2018, 175.)

Lastensuojelulaitoksissa on tärkeää, että työntekijöillä on tietämystä kiintymyssuhteiden luonteista ja erityispiirteistä, sillä sijoitetulla lapsella on takanaan vähintään yksi kiintymyssuhteen katkos ja harvalla on tyydyttävää ja turvallista kokemusta lapsuuden vuorovaikutuksesta. Kodinomaiset ja riittävän koulutustason ja työnohjauksen omaavat lastensuojelulaitokset ovat verrattain hyviä sijoituspaikkoja, joissa tarjotaan lapselle korjaavia ja korvaavia vuorovaikutuskokemuksia. (Sinkkonen 2015c, 156-157.)

Lapsen tilanne ei kuitenkaan välttämättä parane sijoituksen aikana. Yksi tärkeimmistä syistä tähän on sijoituksen keston epävarmuus. Myös sijoituspaikan vaihdoilla on merkityksensä. Sijoitetun lapsen haasteena on uusien kiintymyssuhteiden muodostuminen ja tasapainon löytäminen vanhempien ja sijoituspaikan aikuisten, esimerkiksi omaohjaajan, välillä. Lapsen vanhempia kohtaan tuntema lojaliteetti voi estää kiintymyssuhteen muodostamisen uuteen kohteeseen. Kun lapsi kuitenkin uskaltaa heittäytyä vähitellen sijoituspaikan turvallisen aikuisen varaan, voi tapahtua lapsen kehityksen kannalta mullistavia asioita. Lapsen ja omaohjaajan välinen kiintymyssuhde voi muodostua turvallisemmaksi kuin mikään hänen aiemmin kokemansa kiintymyssuhde ja se saattaa parhaassa tapauksessa kestää aikuisikään asti. (Sinkkonen 2018, 176-178.)

5 Tarkoitus ja tavoite

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena ja tavoitteena on tutkia omaohjaajan näkökulmasta kiintymyssuhteen muodostamiseen vaikuttavia asioita ja haasteita sekä selvittää, kuinka kiintymyssuhdetta sijoitettuun lapseen ylläpidetään ja kehitetään. Tutkimuskysymyksinä ovat:

1. Miten omaohjaaja muodostaa kiintymyssuhteen sijoitetun lapsen kanssa?
2. Mitä haasteita kiintymyssuhteen muodostamisessa on?
3. Mikä tukee kiintymyssuhteen muodostamista?

6 Toteutus

Tämä opinnäytetyö on luonteeltaan laadullinen tutkimus, jossa tutkimukseen käytetty aineistonkeruumenetelmänä on kysely. Laadullisella tutkimuksella ei ole tiettyä määritelmää, mutta sen ominaispiirteisiin kuuluu kvalitatiivisen aineiston, kuten tekstien, suosiminen (Juhila n.da). Laadullisen tutkimuksen lähtökohta on todellisen, moninaisen elämän kuvaaminen ja siinä pyritään käyttämään ihmistä tiedonkeruun välineenä. Laadullisessa tutkimuksessa tutkittavaa aihetta tarkastellaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157-160). Laadullinen tutkimus ei pyri tilastolliseen yleistämiseen (Tuomi & Saarijärvi 2018, luku 3.4). Opinnäytetyön tutkimuksen kohderyhmänä on toimeksiantajan yhden lastensuojelulaitoksen vakituiset, omaohjaajatehtävissä toimivat ohjaajat, sekä yksikönjohtaja.

6.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimuksen aineistonkeruu suoritettiin tämän opinnäytetyön liitteenä yksi olevan tutkimusilmoituksen yhteydessä olevalla kyselylomakkeella. Kysely on yksi laadullisen tutkimuksen yleisempiä aineistonkeruumenetelmiä. Kysely on menetelmänä hyvin yksinkertainen. Kun halutaan selvittää, miksi ihminen ajattelee tai toimii tietyllä tavalla, sitä kysytään häneltä. Kysely eroaa haastattelusta siten, että haastattelussa haastattelija esittää kysymykset ja kirjaa haastateltavan vastaukset. Haastattelussa voidaan esittää myös tarkentavia kysymyksiä, kyselyssä taas ei. Kysely voidaan toteuttaa niin, että vastaaja täyttää kyselylomakkeen joko valvotussa ryhmätilanteessa tai kotona. Kyselyssä jokainen vastaaja saa samanlaisen kysymyslomakkeen, jossa kysymykset esitetään samassa järjestyksessä. (Tuomi & Saarijärvi 2018, luvut 3 ja 3.1.) Tutkimusilmoitukset olivat aineistonkeruun aikana lastensuojelulaitoksessa ohjaajien saatavilla ja jokainen sai vastata kysymyksiin esimerkiksi työpäivän aikana tai omalla ajallaan. Tutkimusilmoituksia lastensuojelulaitokseen jätettiin kymmenen ja vastauksia tuli seitsemän.

Kyselyn etuna on se, että sen avulla voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto ja kysyä monia asioita. Kysely on menetelmänä myös tehokas, koska se säästää aikaa ja on

melko vaivaton toteuttaa. Kyselyn haittapuolia voi olla se, että aineisto voi olla pinnallinen ja tutkimus teoreettisesti vaatimaton. Tutkijan on tärkeä suunnitella kyselylomake huolellisesti, jotta väärinymmärrysten riski olisi mahdollisimman pieni ja vastausten laatu olisi mahdollisimman hyvä. (Hirsjärvi ym. 2007, 190.) Kysely valikoitui menetelmäksi sen yksinkertaisuuden ja vaivattomuuden vuoksi. Kyselylomake suunniteltiin tarkoituksella lyhyeksi ja kysymykset niin, että saatavien vastausten ajateltiin vastaavan tutkimuskysymyksiin. Kyselylomakkeessa käytettiin vain avoimia kysymyksiä. Avoin kysymys on sellainen, jossa esitetään vain kysymys ilman vastausvaihtoehtoja. Avoimen kysymyksen etuna on se, että vastauksessa saattaa tulla esiin sellaisia näkökulmia, joita tutkija ei ole etukäteen osannut ottaa huomioon. Avoin kysymys antaa vastaajalle mahdollisuuden ilmaista itseään omin sanoin. (Mts. 193-194.)

6.2 Aineiston käsittely ja analysointi

Laadullinen aineisto on usein tarkoituksenmukaista kirjoittaa puhtaaksi, eli litteroida (Hirsjärvi ym. 2007, 217). Tässä opinnäytetyössä tutkimukseen vastaajille oli annettu mahdollisuus palauttaa vastauksensa paperisena tai sähköpostin välityksellä. Yksi vastauksista toimitettiin ääniviestillä. Paperisena saadut vastaukset litteroitiin sanatarkasti, ääniviestillä saadun vastauksen litteroinnissa käytettiin peruslitterointia, eli vastaukset litteroitiin sanatarkasti, mutta täytesanat, kuten ”niinku”, jätettiin litteroimatta (Kvalitatiivisen datan käsittely n.d). Litterointi tapahtui ensin kootusti yhteen docx.-tiedostoon, jonka jälkeen vastaukset jaoteltiin uudelleen kysymyslomakkeessa esitettyjen kysymysten mukaisesti toiseen docx.-tiedostoon.

Tutkimuksen ydintä on kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko. Analyysivaiheessa selviää tutkimuskysymysten vastaukset. Analyysin aloittamiseen kannattaa ryhtyä välittömästi aineiston keräämisen jälkeen, kun aineisto vielä motivoi tutkijaa. Aineiston analysointimenetelmiä on monia. Laadullisessa tutkimuksessa käytetään usein ymmärtämiseen pyrkivää lähestymistapaa analyysin ja johtopäätösten teossa. Analyysimenetelmäksi kannattaa valita sellainen tapa, joka tuo parhaiten vastauksen tutkimus ongelmaan. Rungas aineisto tekee analyysivaiheesta mielenkiin-

toisen ja haastavan. Tavallisimpia analysoi analyysimenetelmiä ovat teemoittelu, tyyppittely ja sisällönanalyysi. (Mts. 216-220.) Tässä opinnäytetyössä käytettiin teemoittelua.

Teemoittelussa aineistosta etsitään tutkimusongelman kannalta olennaiset teemat ja siinä nostetaan esiin tutkimustehtävän kannalta keskeiset asiakokonaisuudet sekä usein esiintyvät tyyppilliset piirteet, ja ne ryhmitellään aihepiirien mukaan. Teemoittelun tarkoituksena on etsiä aineistosta tiettyä teemaa kuvailevia näkemyksiä. Teemoittelussa painottuu, mitä kustakin teemasta on sanottu. Monesti teemojen käsittelyn yhteydessä aineistosta esitetään sitaatteja teemoittelun havainnollistamiseksi. (Juhila n.db; Tuomi & Saarijärvi 2018, luku 4.1.)

Teemoittelu aloitettiin tutustumalla aineistoon perusteellisesti. Aineistoa luettiin tutkimuskysymykset huomioiden ja sieltä poimittiin ne vastaukset, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiin. Tässä vaiheessa analysointia tuntui luontevalta teemoitella vastaukset tutkimuskysymysten mukaan kiintymyssuhteen muodostamiseen, kiintymyssuhteen muodostamisen haasteisiin sekä kiintymyssuhdetta tukeviin asioihin analysointia varten. Teemoittelusta esimerkki kiintymyssuhdetta tukevien asioiden osalta taulukossa kaksi.

Taulukko 2. Kiintymyssuhdetta tukevien asioiden teemoittelua

Kiintymyssuhdetta tukevat asiat	Vuorovaikutus	Kuunteleminen	”Tasaisin väliajoin tehdään jotain mukavaa kahdestaan. Pysytään aitoudessa, kuunnellaan nuorta ja hänen asioitaan. Olemalla läsnä. Annetaan tarpeeksi aikaa.”
		Keskustelu	
		Läsnäolo	”Kiintymyssuhdetta ylläpidetään aktiivisella, aikuisjohtoisella vuorovaikutuksella.”
		Kohtaamisen merkitys	”Aika nuoren kanssa, yhteinen tekeminen, hyväksyntä, jokainen kohtaaminen merkitsee.”

	Arki	Lapsen tarpeet	”Toimimalla arjessa lapsen asioiden hoitajana ja esim. harrastusten järjestäjänä ja pitää huolen, että lapsella on asianmukaisia vaatteita. Olemalla lapselle se, joka on yhteydessä kouluun, vanhempien, ym. verkoston kanssa.”
		Hoiva	
		Rutiinit	”Jokaisella nuorella on oma struktuuri sekä yksilöllinen päivä- tai viikko-ohjelma, jotta arki on nuorelle mahdollisimman ennakoitavaa.”
	Aitous	Oman itsensä käyttötehdessä työssä	”Pitää antaa itsestään jotain jotta voisi saada.” ”Ei menetelmiä, ismejä eikä oppeja. Toki niitä voi hyödyntää, mutta ihmisten tulee olla keskiössä.”

7 Tulokset

Opinnäytetyön tutkimustulokset käsittelevät toimeksiantajan yhden lastensuojeluyksikön ohjaajien näkemyksiä aidon kiintymyssuhteen muodostamiseen sijoitetun lapsen kanssa. Tulokset esitellään tutkimuskysymysten mukaan.

7.1 Kiintymyssuhteen muodostaminen sijoitetun lapsen kanssa

Kiintymyssuhteen muodostaminen aloitetaan sillä hetkellä, kun lapsi tavataan ensimmäisen kerran. Erittäin tärkeää on, että lapsen tuleva omaohjaaja on paikalla, kun lapsi on tutustumassa tai häntä ollaan hakemassa tulevaan sijoituspaikkaan. Omaohjaajan on hyvä tutustua lapsen taustoihin ennen sijoituksen alkua. Lapsen menneisyyden selvittämisestä on hyötyä kiintymyssuhteen muodostamisen kannalta.

Kiintymyssuhteen muodostaminen alkaa ensi kontaktissa lapsen ja työntekijän välillä.

Omaohjaaja on mukana lapsen elämässä ensimmäisestä tapaamisesta lähtien, mikä auttaa luottamuksellisen suhteen syntyessä nuoren ja omaohjaajan sekä nuoren perheen ja omaohjaajan välillä.

Omaohjaaja aloittaa lapsen tutustumisen antamalla hänelle paljon aikaa ja kuuntelemalla häntä. Luottamuksen rakentaminen aloitetaan olemalla aidosti läsnä ja aidosti kiinnostunut lapsesta. Lapsen kanssa käytyjen keskustelujen tarkoitus on auttaa omaohjaajaa ymmärtämään lapsen tunteita ja tavoitteita, jotta omaohjaaja voi vastata lapsen tarpeeseen.

Kiintymyssuhteen muodostaminen aloitetaan hiljalleen tutustumalla lapseen, olemalla paljon lapsen kanssa ja antamalla tälle aikaa.

Välittämällä lapsesta ja olemalla aidosti kiinnostunut hänestä sekä vastaamalla aina lapsen tarpeeseen. Se ei kuitenkaan tarkoita sitä että kaikki käy.

Omaohjaajan tulee olla lasta kohtaan huolehtiva, avoin, rehellinen ja empaattinen. Vuorovaikutuksen tulee olla selkeää. Omaohjaajan tehtävänä on asettaa lapselle rajoja ja myös pitää niistä kiinni. Luottamuksen rakentamisessa auttaa, että omaohjaajan toiminta on johdonmukaista ja ennakoitavaa. Omaohjaajan ei tule tehdä lapselle turhia lupauksia ja hänen tulee pitää sovitusta asioista kiinni.

Pitää olla aito, rehellinen, läsnä oleva, ymmärtäväinen, mutta myös rajoja asettava ja niistä kiinnipitävä. -- Tärkeänä pitäisin myös, että sanoo sitä tarkoittaa ja seisoo sanojensa takana sekä pitää lupauksensa.

Kiintymyssuhteen luomisen alkutaipaleella sekä myöhemminkin on myös hyvin tärkeää, että omaohjaaja sekä muut työntekijät ovat johdonmukaisia toimissaan, heidän toimintansa on samanlaisena toistuvaa (rutiinit, säännöt, aikataulut) ja nuoren ennakoitavissa.

Kiintymyssuhteen muodostamiseen vaikuttaa yhteistyö ja luottamuksen rakentaminen lapsen vanhempien kanssa. Vanhempien kanssa käydyt keskustelut vahvistavat omaohjaajan ja vanhempien välistä luottamusta, joka puolestaan heijastuu omaohjaajan ja lapsen väliseen luottamukseen ja kiintymyssuhteen muodostamiseen.

Luottamus ja yhteistyö vanhempien kanssa on tärkeää.

7.2 Kiintymyssuhteen muodostamisen haasteet

Omaohjaajan ja lapsen välisen luottamuksen ja kiintymyssuhteen muodostuminen vie aikaa. Haasteena kiintymyssuhteen muodostamisessa lapsen kanssa on lapsen aikaisemmat hylkäämisen kokemukset, turvallisen kiintymyksen kohteen puuttuminen sekä niiden aiheuttama luottamuspula. Mitä enemmän lapsella on taustalla hylkäämiskokemuksia tai sijoituspaikan vaihtoja, sitä haastavampaa kiintymyssuhteen muodostaminen lapseen on. Lapsi voi myös vastustaa kiintymystä ja hänen voi olla vaikea ottaa vastaan omaohjaajan tarjoamaa turvaa ja hoivaa. Vaikka omaohjaajalle on osittain hyödyllistä tietää lapsen taustoja, voi tieto aiheuttaa omaohjaajalle myös ennakkoluuloja lapsesta.

-- Kaikkea ei tarvitse tietää ja hyvä olisi välttää ennakkokäsityksiä lapsesta, mutta olisi hyvä selvittää ja tiedostaa onko lapsella paljon hylkäämiskokemuksia, menetyksiä tai paljon paikan vaihtoja lastensuojelussa. Mitä enemmän edellä mainittuja on niin sitä haastavampaa ja enemmän aikaa vaativaa kiintymyssuhteen muodostaminen, ja lapsen luottamuksen saaminen tulevat olemaan.

Omaohjaajan oma käyttäytyminen ja sietokyky haastavat myös osaltaan kiintymyssuhteen muodostamista. Tärkeää on olla aito ja kärsivällinen sekä uskaltaa näyttää tunteensa ja tunnistaa oma rajallisuutensa. Lapsi saattaa kohdistaa omaohjaajaan joskus kohtuuttoman kovia tunnepurkauksia. Omaohjaajan on tärkeä osata käsitellä ne tunteet, mitä lapsi silloin hänessä aiheuttaa. Myös lastensuojelulaitos ympäristönä haastaa kiintymyssuhteen muodostamisen. Välillä yhteisen ajan löytäminen on hankalaa.

Haasteina laitoksissa ovat usein aika eli miten sitä järjestetään riittävästi. -- Yksilö tasolla suurin haaste on varmasti oma tunne-elämä ja tunteet, joita omaohjattava lapsi aiheuttaa. -- Miten kestät lapsen puolelta tulevat negatiiviset tunteet. Lapset, joilla on kiintymyssuhteissa häiriöitä testaavat usein varsin rajustikin sitä, hylätäänkö hänet ja usein ne kohdistuvat rajuimminkin omaohjaajiin. -- Nämä aiheuttavat usein omaohjaajissa tunnekuohuja ja ovat vaikeita hyväksyä.

Henkilökemiat, väärinymmärrykset ja vuorovaikutuksen haasteet voivat olla kiintymyssuhteen muodostamista estäviä tekijöitä. Joskus omaohjaaja ja lapsi eivät vain löydä yhteistä säveltä ja silloin kiintymyssuhteen muodostuminen ei onnistu, koska myös luottamus omaohjaajan lapsen väliltä puuttuu.

Ettei nuori luota sinuun. Nuori ei ymmärrä rajojen asettamista, vaan se otetaan väärin vastaan.

Lapsen biologiset vanhemmat voivat olla avuksi, mutta myös esteenä kiintymyssuhteen muodostamisessa. Vanhempien voi olla vaikea hyväksyä lapsen kiintymystä häntä hoivaaviin tahoihin. Sekä vanhemmille, että lapselle tehdä selväksi se, että vanhemmuus ja vanhemman asema on olemassa lapsen sijoituksesta huolimatta ja lapsella on lupa kiintyä myös sijaishuoltoapaikan aikuisiin.

Vanhemmille sekä lapselle on tärkeää sanottaa se, että vanhemmuus ei pääty lapsen sijoittamiseen. Lapselle tulee kertoa, että hän voi pitää yhteyttä vanhempiansa, mutta hänellä tulee olla myös lupa kiintyä sijaishuoltoapaikan aikuisiin.

7.3 Kiintymyssuhdetta tukevat asiat

Kiintymyssuhdetta tukee omaohjaajan ja lapsen keskinäinen aktiivinen vuorovaikutus arjessa. Aito läsnäolo, kuunteleminen, keskustelu ovat avainasemassa. Jokainen kohtaaminen lapsen kanssa on tärkeä. Yhteinen, kahdenkeskinen lapsen kanssa vietetty aika antaa omaohjaajalle ja lapselle mahdollisuuden kehittää ja ylläpitää kiintymyssuhdetta.

Tasaisin väliajoin tehdään jotain mukavaa kahdestaan. Pysytään aitoudessa, kuunnellaan nuorta ja hänen asioitaan. Olemalla läsnä. Annetaan tarpeeksi aikaa.

Kiintymyssuhdetta ylläpidetään aktiivisella, aikuisjohtoisella vuorovaikutuksella.

Aika nuoren kanssa, yhteinen tekeminen, hyväksyntä, jokainen kohtaaminen merkitsee.

Kiintymyssuhdetta tukeva asia on myös omaohjaajan lapselle tarjoama hoiva. Omaohjaaja toimii lapsen asioiden hoitajana, hoitaa yhteydenpitoa koulun, vanhempien ja muiden tarpeellisten tahojen kanssa ja huolehtii lapsen tarpeista. Arjen ennakointi luo tiettyä turvallisuutta lapselle tukee osaltaan kiintymyssuhdetta lapsen ja omaohjaajan välillä.

Toimimalla arjessa lapsen asioiden hoitajana ja esim. harrastusten järjestäjänä ja pitää huolen, että lapsella on asianmukaisia vaatteita. Olemalla lapselle se, joka on yhteydessä kouluun, vanhempien, ym. verkoston kanssa.

Jokaisella nuorella on oma struktuuri sekä yksilöllinen päivä- tai viikko-ohjelma, jotta arki on nuorelle mahdollisimman ennakoitavaa.

Kiintymyssuhde omaohjaajan kanssa toimii lapselle hoitavana ja korjaavana ihmissuhteena. Jotta suhde toimisi tarkoituksenmukaisella tavalla, on omaohjaajan myös annettava itsestään ja kokemuksistaan lapselle. Omaohjaajan ei tule nojautua täysin teoreettisen tiedon varaan lapsen ohjauksessa ja kasvatuksessa.

Pitää antaa itsestään jotain jotta voisi saada.

Ei menetelmiä, ismejä eikä oppeja. Toki niitä voi hyödyntää, mutta ihmisten tulee olla keskiössä.

8 Pohdinta

8.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Tutkimustulosten mukaan kiintymyssuhteen muodostaminen aloitetaan sillä hetkellä, kun lapsi tavataan ensimmäisen kerran. Myös Karppinen (1999) toteaa, että onnistuneen hoitoprosessin edellytyksenä on omaohjaajan kontaktin luominen lapseen. (Karppinen 1999, 15-19). Kontaktin luomiseen edesauttaa tutkimustuloksissa esiintyvä tulevan omaohjaajan läsnäolo, kun lapsi ensi kerran on tutustumassa tai häntä ollaan hakemassa tulevaan sijoituspaikkaansa.

Tutkimustuloksissa havaittua lapsen taustojen tuntemisen tarkoitusta tukee varhaislapsuuden hoidon laiminlyönnin, hoitajien jatkuvan vaihtumisen ja hyväksikäytöstä aiheutuvat kiintymyssuhdehäiriöt (Lapsuuden kiintymyshäiriöt ja ADHD 2017). Sinkkosen (2015b) mukaan hylkäämiskokemukset, sijoituspaikkojen vaihdot ja niiden aiheuttamat tunteet siirtyvät ja kohdistuvat tulevaan omaohjaajaan (Sinkkonen 2015b, 241). Koska sijoitetulla lapsella on takanaan vähintään yksi kiintymyssuhteen katkos, voi Sinkkosen (2015c) tapaan ajatella, että omaohjaajalla tulee olla jonkinlainen tietämys kiintymyssuhteiden luonteista ja piirteistä (Sinkkonen 2015c, 156-157). Opinnäytetyön tutkimuksen kohteena olevassa toimeksiantajan lastensuojelulaitoksessa on käytössä vuorovaikutteiseen kehityopsykoterapiaan pohjautuva kriisi- ja traumapohjainen ajattelumalli. Malli sopii Becker-Weidmanin (2013) mukaan hyvin lastensuojelulaitoksiin, joissa hoidettavia lapsia on useita. Ajattelumallin pystyi mielestäni havaitsemaan tutkimuksen tuloksissa, ja voidaan tutkimustulosten sekä teorian pohjalta todeta, että kiintymyssuhde omaohjaajan kanssa toimii lapselle hoitavana ja korjaavana ihmissuhteenä. Mitä läheisempi on lapsen ja omaohjaajan välinen suhde, sitä tehokkaampaa on piilevien traumojen ja kiintymyshäiriöiden korjaaminen. Mallin käyttäminen edellyttää henkilökunnan asianmukaista koulutusta. (Becker-Weidman 2013, 20.) Tutkimuksen mukaan omaohjaajan ei tule kuitenkaan nojautua täysin teoreettisen tiedon varaan lapsen ohjauksessa ja kasvatuksessa.

Lapsen ja omaohjaajan välisen kiintymyssuhteen tukevana asiana toimii omaohjaajan lapselle tarjoama hoiva ja huolenpito. Tutkimustulosten mukaan arjen rutiinit ja niihin liittyvä ennustettavuus luovat lapselle turvallisuutta, joka puolestaan edistää lapsen ja omaohjaajan välistä kiintymyssuhdetta. Lastensuojelulaitoksessa tehdään pitkälti yhteistyötä työyhteisön ja monien muiden eri tahojen kanssa, mutta omaohjaajan vaativana tehtävänä on olla pääasiallisesti vastuussa lapsen tarpeista, arkisista asioista ja yhteydenpidosta eri tahoihin. Lapsi tuntee turvallisuutta, kun hän tietää, että joku huolehtii hänen asioistaan. (Karppinen 1999, 14–15; Sinkkonen 2015b, 241.)

Tutkimustuloksista ilmenee, että omaohjaajan ja lapsen välisen kiintymyssuhteen muodostamisessa ja tukemisessa ja luottamuksen synnyssä tärkeimpiä osatekijöitä ovat aika, läsnäolo, aktiivinen vuorovaikutus, aito kiinnostus, kuunteleminen, keskustelu ja rajojen asettaminen. Karppinen (1999) ja Sinkkonen (2015b) molemmat toteavat kiintymyssuhteen muodostamisen vievän aikaa (Karppinen 1999, 15–19; Sinkkonen 2015b, 242). Ajan antamisella on merkityksensä vuorovaikutuksessa, keskustelussa ja kuuntelemisessa. Omaohjaajan tehtävä on asettaa lapselle rajoja ja tarjota lapselle mahdollisuuksia hetkiin, jolloin lapsi kokee itsensä tärkeäksi. Omaohjaajan tehtävä on kuunnella lasta, kysyä häneltä kysymyksiä ja olla aidosti kiinnostunut tämän elämästä. (Sinkkonen 2015b, 243–244.) Tutkimustuloksista ilmeni myös Hynysen (2009) tekemä havainto siitä, että vuorovaikutussuhteen välttämättömyys on se, että ohjaaja tuo myös itsestään jotain siihen (Hynynen 2009, 86–87).

Tutkimustuloksista voitiin havaita, että omaohjaajan toiminnan ennakoitavuus ja johdonmukaisuus edistävän kiintymyssuhteen muodostamista ja luottamuksen rakentamisessa lapsen kanssa. Sinkkonen (2015a) toteaa, että lapsen turvallisuudentunne perustuu hänen hoivaajansa käytöksen ennakoitavuuteen. Johdonmukaisen ja ennustettavissa olevan käytöksen hahmottaminen auttaa lapsen vuorovaikutustaitojen kehittämisessä. (Sinkkonen 2015a, 23–24.)

Tutkimustuloksista voidaan todeta, että omaohjaajan omalla käytöksellä ja omilla tunteilla on vaikutusta kiintymyssuhteen muodostamiseen ja ylläpitämiseen lapsen

kanssa. Tutkimustulosten mukaan lapsi saattaa joskus kohdistaa omaohjaajaan koh-
tuuttoman kovia tunnepurkauksia. Sinkkonen (2015b) kertoo, että sijoituksen alussa
lapsi siirtää ja kohdistaa aiempien ihmissuhteidensa pettymyksien ja laiminlyöntien
aiheuttamat tunteensa omaohjaajaan. Näiden lapsen tunnepurkauksien ja työn hen-
kisen kuormituksen vuoksi on tärkeää, että omaohjaaja tunnistaa, käsitellä ja sietää
sopivassa määrin niitä tunteita, joita lapsi hänelle aiheuttaa. (Sinkkonen 2015b, 241–
246.) Omaohjaajan on tärkeä tunnistaa oma rajallisuutensa.

Kiintymyssuhteen muodostamiselle on olemassa myös haasteita. Yksi haaste kiinty-
myssuhteen muodostamiselle tutkimustulosten mukaan liittyy lapsen ja omaohjaajan
välisiin henkilökemioihin. Koska lapsen omaohjaaja määräytyy jo ennen lapsen saa-
pumista lastensuojelulaitokseen, ei aina voida olla täysin varmoja, kuinka lapsi ja
omaohjaaja tulevat keskenään toimeen. Kuten Sinkkonen (2015b) myös totesi, että
aina omaohjaajan valinta lapselle ei ole oikea. (Sinkkonen 2015b, 241–242.)

Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että lapsen vanhemmilla on merkittävä
rooli lapsen ja omaohjaajan välisen kiintymyssuhteen muodostumiseen. Vanhemmat
voivat olla joko kiintymyssuhdetta edistäviä tai estäviä. Myös Sinkkonen (2018) to-
teaa, että lapsen lojaliteetti vanhempiansa kohtaan saattaa olla esteenä uuden kiin-
tymyssuhteen muodostamiselle. Lapsen tulee löytää tasapaino kiintymyksessä van-
hempien ja omaohjaajansa suhteen ja omaohjaajan tehtävänä on häntä tässä tukea
ja ohjata. Omaohjaaja ei kilpaile lapsen suosiosta vanhempien kanssa. (Sinkkonen
2018, 176-178; Sinkkonen 2015b, 243-244.) Tuki ja ohjaus perustuvat lastensuojelu-
laitoksen suhdekeskeiseen työskentelyyn, jossa yhdistyvät omaohjaajatyö ja kiinty-
mystyöskentely (Sudenlehti 2018, 51-52).

Tutkimuksen tuloksia tarkastellessa oli huomattavissa, että vastaajien näkemykset
työstään olivat pitkälti samassa linjassa ja vastauksissa ei juurikaan ollut näke-
myseroja. Eräs seikka, joka tutkimustuloksia raportoidessa jäi pois, mutta jonka ha-
luan kuitenkin mainita, on se, että kun kysyttiin, kuinka kiintymyssuhdetta aletaan
purkamaan esimerkiksi lapsen sijoituksen päättyessä, ei vastaajien mielestä kiinty-
myssuhdetta omaohjaajan ja lapsen välillä pureta, vaan se jatkuu silti jossain muo-

dossa. Tämä tukee osaltaan tutkimuksen tuloksia siitä, että omaohjaajasuhde on lapselle hoitava ja korjaava ihmissuhde ja Sinkkosen (2018) toteamusta, että lapsen ja omaohjaajan välinen kiintymyssuhde voi muodostua turvallisemmaksi kuin mikään hänen aiemmin kokemansa kiintymyssuhde, ja se voi parhaassa tapauksessa kestää aikuisikään asti. (Sinkkonen 2018, 176-178.)

8.2 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen tekemisessä on monia eettisiä kysymyksiä, jotka on otettava huomioon, alkaen jo aiheen valinnasta. Eettisesti hyvä tutkimus noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä, johon kuuluu muun muassa rehellisyys, eettisesti kestävä tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmät sekä avoimuus. Laadullisen tutkimuksen oppaat painottavat hyvin vähän tutkimuksen etiikkaa. Erikoista on, että vapaamuotoisemmat aineistonkeruumenetelmät muistuttavat luonteeltaan arkista vuorovaikutusta. Avoimet aineistonkeruumenetelmät tekevät tutkimusasetelman mahdollisten eettisten ongelmien pohdinnan hankalaksi. Tutkimuksen lähtökohtana on ihmisarvon kunnioittaminen. Itsemääräämisoikeutta kunnioitetaan antamalla ihmisille vapaus valita, osallistuvatko he tutkimukseen. Yleinen käytäntö on, että tutkimukseen osallistuvilta hankitaan kirjallinen suostumus. (Hirsjärvi ym. 2007, 23-25; Tuomi & Saarijärvi 2018, luku 5.)

Tutkimuksen eettisyyden varmistamiseksi tämän opinnäytetyön tutkimuksen aineistonkeruu toteutettiin nimettömänä ja kyselyyn vastanneilta kerättiin erillinen kirjallinen suostumus osallistumiseen. Suostumuslomake tämän opinnäytetyön liitteenä kaksi. Aineiston nimettömyys kärsi aineiston keräämisvaiheessa, kun osa osallistujista palautti vastauksensa sähköpostilla ja ääniviestillä, jolloin heidän vastauksensa pystyttiin halutessa yksilöimään. Vastausten mahdollinen yksilöitävyys on myös voinut vaikuttaa siihen, kuinka osallistuja on vastannut kyselylomakkeessa esitettyihin kysymyksiin. Aineistoa ei kuitenkaan alettu analysoida, ennen kuin koko aineisto oli kerätty yhteen, jolloin vastausten yksilöitävyys pieneni.

Ennen tutkimuksen aloittamista on laadittu aineistonhallintasuunnitelma TUULI-työkalulla ja Opinnäytetyön tekemistä varten on laadittu opinnäytetyösopimus sekä

tutkimuslupa toimeksiantajalta. Osallistujilla on ollut ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisten periaatteiden mukaan mahdollisuus peruuttaa osallistumisensa (Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakkoarviointi Suomessa 2019, 8).

Kaikissa tutkimuksissa pitäisi pyrkiä arvioimaan virheiden välttämiseksi tehdyn tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksen reliabelius on mittaustulosten toistettavuutta. Tutkimuksen validius eli pätevyys tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata sitä, mitä on tarkoitettu mitata. Laadullisessa tutkimuksessa pätevyydellä on eri tulkintoja, joten joskus voi ajatella, että ihmisiä ihmistä koskevat kuvaukset ovat ainutlaatuisia, joten perinteiset luotettavuuden ja pätevyyden arvioinnit eivät ole tarkoituksenmukaisia. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta parantaa tutkimuksen toteuttamisen kaikkien vaiheiden tarkka kuvaus ja tutkimuksen sisäinen johdonmukaisuus. Hyvä tutkimus on myös eettisesti kestävä. Laadullinen tutkimus ei automaattisesti ole laadukasta tutkimusta. (Hirsjärvi ym. 2007, 226-227; Tuomi & Saarijärvi 2018, luvut 5.2 ja 6.)

Tutkimuksen luotettavuuden ja pätevyyden varmistamiseksi opinnäytetyössä on pyritty kuvaamaan tutkimuksen kaikki vaiheet mahdollisimman tarkasti. Vastausten luotettavuutta olisi lisännyt osaltaan sellainen aineistonhankintamenetelmä, jossa vastaajat olisivat samassa hetkessä ja tilassa kirjoittaneet vastauksensa, kun nyt vastaukset kerättiin toisistaan erillisenä ja palautus oli mahdollista monella eri tavalla, mikä osaltaan heikentää tutkimuksen luotettavuutta. Opinnäytetyön lähteissä on pyritty käyttämään luotettavia ja ajan tasalla olevaa kirjallisuutta ja sähköisiä lähteitä.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa, nousee esiin kysymys totuudesta ja totuuden luonteesta. Konsensukseen perustuvan totuusteorian mukaan ihmiset voivat luoda ”totuuden” olemalla yhteisymmärryksessä, joten tähän teoriaan pohjaten laadullinen tutkimus on ”totta”. Laadullisen tutkimuksen puolueettomuutta kannattaa myös tarkastella luotettavuuden yhteydessä, koska tutkija luo ja tulkitsee tutkimusasetelman. Kysymyksenä on, pystyykö tutkija ymmärtämään tiedonantajaa itsenään vai suodattaa kun hän tiedonantajan kertomuksen oman kehyksensä läpi. (Tuomi & Saarijärvi 2018, luku 6.1.)

Tutkimustulosten luotettavuus on edellä mainitun totuusteorian mukaan pätevä, mutta täytyy huomioida, että aineistonkeruun välineenä tässä tutkimuksessa on ihminen, eikä sanatarkasti samoja vastauksia ole saatu, vaikka vastauksissa oli paljon samankaltaisuuksia. Myös vastaajien määrä vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen. Tutkimuksen tuloksia analysoitaessa on pyritty aineistokeskeiseen tarkasteluun ja jätetty oma henkilökohtainen näkökulma tutkittavaan asiaan huomioimatta.

8.3 Tulosten hyödynnettävyys ja jatkotutkimusaiheet

Tässä opinnäytetyössä tehdyn tutkimuksen tuloksia voi hyödyntää käytännön omaohjaajatyössä. Kokenut omaohjaaja voi verrata tutkimustuloksia omiin työskentelytapoihinsa ja uudelle omaohjaajalle tutkimuksen tulokset voivat olla apuna haastavan työn aloittamisessa. Tutkimustulosten avulla voidaan kehittää omaohjaajatyöskentelyä ja luoda yhteisiä toimintatapoja työyhteisöön tai tarkastella jo olemassa olevia käytäntöjä tutkimusten tulosten pohjalta.

Jatkossa olisi mielenkiintoista tutkia, mitä lastensuojelulaitokseen sijoitetut lapset odottavat omaohjaajaltaan tai miten sijoitetut lapset tai heidän vanhempansa kokevat kiintymyssuhteen muodostamisen omaohjaajan kanssa.

Lähteet

Becker-Weidman, A. 2013. DDP-aapinen. Vuorovaikutteinen kehityspsykoterapia pähkinänkuoressa. Tampere: PT-kustannus.

Boon, S., Steele, K. & Van Der Hart, O. 2011. Traumaperäisen dissosiaatiohäiriön vaikuttaminen. Taito-ohjelma potilaille ja terapeuteille. Helsinki: Traumaterapiakeskus.

DDP-menetelmä. N.d. PT-kustannuksen verkkosivut. Viitattu 11.5.2021. <https://pt-kustannus.fi/patevoidy-ddp-ammattilaiseksi/ddp-menetelma/>

de Fresnes, T. & Eskonen, H. 2021. Ylen tiedot: Viranomaiset pettivät Koskelan surman uhrin – lastenkoti ei etsinyt poikaa vaikka vanhemmat pyysivät, koulusta paljastui puutteita. Ylen verkkosivut. Viitattu 7.2.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-11778420>

Golding, K. S. 2014. Hoitava kiintymys – terapeuttinen vanhemmuus. Tampere: PT-kustannus.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hynynen, E. 2009. Astetta parempi ohjaaja. Julkaisussa Tappelusta jutteluun – nuoren kohtaamisen taito. Toim. T. Purjo & J. Kuusela.

Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakkoarviointi Suomessa. 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja. Viitattu 14.5.2021. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakkoarvioinnin_ohje_2019.pdf

Juhila, K. N.da. Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Julkaisussa Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Toi. J. Vuori. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 21.4.2021. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullisen-tutkimuksen-ominaispiirteet/>

Juhila, K. N.db. Teemoittelu. Julkaisussa Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Toi. J. Vuori. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 14.5.2021. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>

Jälkihuolto. N.d. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivut. Viitattu 7.2.2021. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/jalkihuolto>

Karppinen, S. 1999. Lapsen henkilökohtainen hoito ja huolenpito lastensuojelulaitoksessa: Omahoitajamenetelmä. Julkaisussa Vaikeahoitoisten lasten ja nuorten hoitomenetelmiä lastensuojelulaitoksissa. Toim. K. Tervonen-Arnkil. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto, 14–20. Sijaishuollon neuvottelukunnan julkaisuja 16.

Kirsi, K. 2020. Koskelan henkirikoksen uhri oli lastensuojelun asiakas ja se toi esiin alan kipupisteet – asiantuntija: Hatkassa olevia nuoria ei välttämättä etsi kukaan. Ylen verkkosivut. Viitattu 7.2.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-11717894>

Kvalitatiivisen datan käsittely. N.d. Aineistohallinnan käsikirja. Tietoarkisto -verkkosivut. Viitattu 14.5.2021. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/aineistohallinta/kvalitaatiivisen-datan-kasittely/>

L 417/2007. Lastensuojelulaki. Viitattu 7.2.2021. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L1>

Lapsuuden kiintymyshäiriöt ja ADHD. 2017. Suomalainen Lääkäriseura Duodecim - verkkosivut. Viitattu 14.5.2021. <https://www.kaypahoito.fi/nix02488>

Lastensuojelun käsikirja. 2021. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivut. Viitattu 7.2.2021. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>

Lastenkoti, nuorisokoti. N.d. Lastensuojelun käsikirja. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivut. Viitattu 11.2.2021. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/lastensuojelulaitokset/lastenkoti-nuorisokoti>

Lastensuojelulaitokset. N.d. Lastensuojelun käsikirja. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivut. Viitattu 7.2.2021. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/lastensuojelulaitokset>

Lastensuojelun avohuolto. 2021. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivut. Viitattu 7.2.2021. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-avohuolto>

Lastensuojelun tilastoa. N.d. Lastensuojelun käsikirja. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivut. Viitattu 28.3.2021. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/toimijat-tyon-tuki-hallinto/lastensuojelu-ja-thl/lastensuojelun-tilastoa>

Mönkkönen, K. 2018. Vuorovaikutus asiakastyössä. Asiakkaan kohtaaminen sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Gaudeamus.

Nieminen, E. & Kröger, T. 2021. Kaukana kotoa. Ylen verkkosivut. Viitattu 7.2.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-11826625>

Reaktiivinen kiintymyssuhdehäiriö. N.d. Lasten mielenterveystalon verkkosivut. Viitattu 14.5.2021. https://www.mielenterveystalo.fi/lapset/ammattilaisille/hairiot/vuorovaikutuksen_hairiot/Pages/reaktiivinen_kiintymyssuhdehairio.aspx

Räty, T. 2019. Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen. Helsinki: Edita.

Saastamoinen, K. 2010. Lapsen asema sijaishuollossa – käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita.

Saastamoinen, K. 2018. Lapsen suojeleminen. Helsinki: Edita.

Sijoitus avohuollon tukitoimena. N.d. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivut. Viitattu 7.2.2021. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-avohuolto/sijoitus-avohuollon-tukitoimena>

Sinkkonen, J. 2015a. Lapsen kiintymyssuhteet tavanomaisissa ja poikkeavissa olosuhteissa. Julkaisussa Lapsi uusissa oloissa. Toim. J. Sinkkonen & K. Tervonen-Arnkil. Helsinki: Duodecim, 23-39.

Sinkkonen, J. 2015b. Omahoitaja lapsen ja nuoren kasvun tukena. Julkaisussa Lapsi uusissa oloissa. Tietoa sijaishuollosta ja adoptiosta. Toim. J. Sinkkonen & K. Tervonen-Arnkil. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 241-247.

Sinkkonen, J. 2015c. Mitä tulisi ottaa huomioon lasta sijoitettaessa. Julkaisussa Lapsi uusissa oloissa. Tietoa sijaishuollosta ja adoptiosta. Toim. J. Sinkkonen & K. Tervonen-Arnkil. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 148-164.

Sinkkonen, J. 2018. Kiintymyssuhteet elämänkaareissa. Helsinki: Duodecim.

Sudenlehti, J. 2018. Mitä ihmettä meille tapahtui? Julkaisussa Tulevaisuuden lastensuojelu. Toim. J. Sudenlehti & I. Uusitalo. Suomen psykologinen instituuttiyhdistys ry.

Tuomi, J. & Saarijärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Uusitalo, I. 2018. Lastensuojelun vaativat tilanteet työssä oppimistilanteissa ja tiedon tuottajina. Julkaisussa Tulevaisuuden lastensuojelu. Toim. J. Sudenlehti & I. Uusitalo. Suomen psykologinen instituuttiyhdistys ry.

Liitteet

Liite 1. Tutkimusilmoitus

Hei,

Olen tekemässä opinnäytetyötä, jossa aiheena on **kiintymyssuhde omaohjaajan ja lastensuojelulaitokseen sijoitetun lapsen välillä**. Opinnäytetyötä varten pyydän Teitä kertomaan omin sanoin kokonaisilla lauseilla (ei ranskalaisia viivoja):

- Miten kiintymyssuhteen muodostaminen aloitetaan?
- Miten voi muodostaa aidon kiintymyssuhteen lapsen kanssa työntekijänä?
- Kuinka kiintymyssuhdetta ylläpidetään ja kehitetään?
- Mitä haasteita kiintymyssuhteen muodostamisessa voi olla?
- Mitä tapahtuu, kun kiintymyssuhdetta lähdetään purkamaan, esimerkiksi lapsen sijoituksen loppuessa?

Kirjoittakaa myös rohkeasti, jos Teillä tulee jotain muuta aiheeseen liittyen mieleen. Kertomanne asiat ovat luottamuksellisia ja niitä ei käsitellä missään muualla, kuin tässä opinnäytetyössä. Muistakaa allekirjoittaa tutkimukseen osallistuessanne myös suostumuslomake.

Kiitos osallistumisesta!

Tiia Lehtonen

Jyväskylän ammattikorkeakoulu

L5196@student.jamk.fi

Liite 2. Suostumuslomake

Suostumuslomake

Suostun, että vastaustani hyödynnetään opinnäytetyössä, jossa selvitetään omaohjaajan näkökulmaa kiintymyssuhteen muodostamisesta, ylläpitämisestä, kehittamisestä ja purkamista koskien lastensuojelulaitoksessa asuvan lapsen kanssa. Olen tietoinen opinnäytetyön tarkoituksesta ja tavoitteista. Vastauslomakkeessa ei kerätä henkilötietoja, eikä vastauksia käytetä muuhun tarkoitukseen, kuin opinnäytetyön tekemiseen, jonka jälkeen vastaukset hävitetään asianmukaisella tavalla. Minulla on milloin tahansa mahdollisuus vaihtaa mielipiteeni tutkimukseen osallistumisesta ilmoittamalla siitä opinnäytetyön tekijälle.

Aika ja paikka

Allekirjoitus

Jos Teillä on kysyttävää opinnäytetyöstä tai sen toteutuksesta, ottakaa yhteyttä, vastaan mielelläni.

Tiia Lehtonen

Jyväskylän ammattikorkeakoulu

L5196@student.jamk.fi